

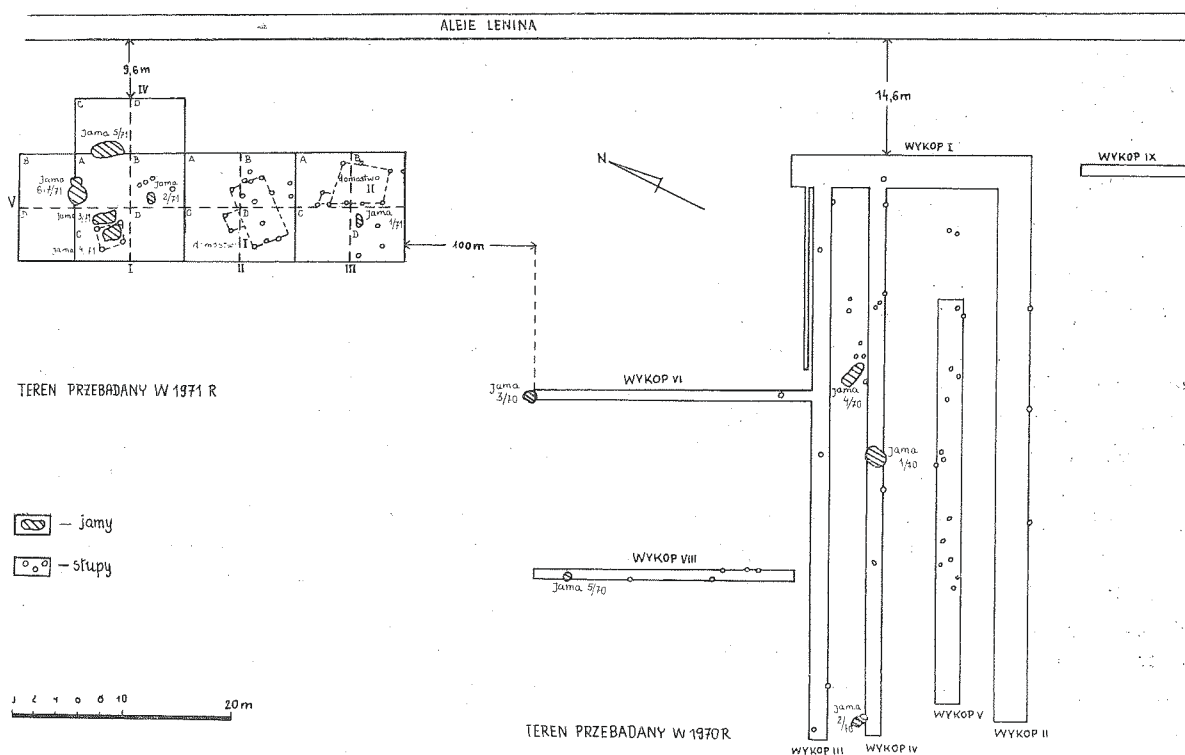
Maria Zielińska-Durda

Osada wczesnośredniowieczna w Lesku, woj. Krosno

Osada wczesnośredniowieczna w Lesku zlokalizowana została na prawym brzegu Sanu, w północnej części obecnego miasta. Jest ona położona na niewielkim wzniesieniu, poza terenem zalewowym, w odległości około 500 metrów od rzeki. Stanowisko odkryto na placu budowy Technikum Leśnego i bloku mieszkalnego przy Alei Lenina. Badania prowadzone w dwu sezonach wykopaliskowych, w 1970 i 1971 roku przez autorkę i Annę Szalapatę z Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, miały

charakter ratowniczy i ograniczały się do terenu przeznaczanego pod zabudowę. Prace finansowało Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. Dokumentacja i materiały z pierwszego sezonu zostały złożone w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie, natomiast z roku 1971 w Muzeum Historycznym w Sanoku.

Teren przeznaczony pod budynek szkolny przebadano systemem rowów sondażowych, usytuowanych zgodnie z planem i wymiarami wykopów budowlanych. Zostało wytyczonych

Ryc. 1. Lesko, woj. Krosno, stan. 2. Plan sytuacyjny przebadanej części osady.

9 rowów, określonych mianem wykopów i oznaczonych cyframi rzymskimi (Ryc. 1). Jednostką podziału wykopów, w trakcie eksploatacji, były odcinki o długości 5 metrów i szerokości odpowiadającej wymiarowi wykopu pod ławę fundamentową. Równocześnie prowadzono obserwacje niwelowanego placu budowy. Na powierzchni 543 m² odkryto 5 jam i 44 ślady słupów. Po powierzchni 307 m², przeznaczoną pod blok mieszkalny, oddalony od wyżej wymienionego obiektu szkolnego o 100 m w kierunku północno-zachodnim, przebadano systemem arowym. Poszczególne ary, oznaczone cyframi rzymskimi, dzielono na ćwiartki, sygnowane dużymi literami alfabetu. Eksploatacji dokonywano w obrębie ćwiartek, odsłaniając 7 jam i 38 śladów po słupach (Ryc. 1). Wszystkie obiekty nieruchome dzielono w trakcie eksploatacji dwoma, krzyżującymi się osiami, uzyskując w dokumentacji 2 przekroje pionowe.

OPIS MATERIAŁÓW

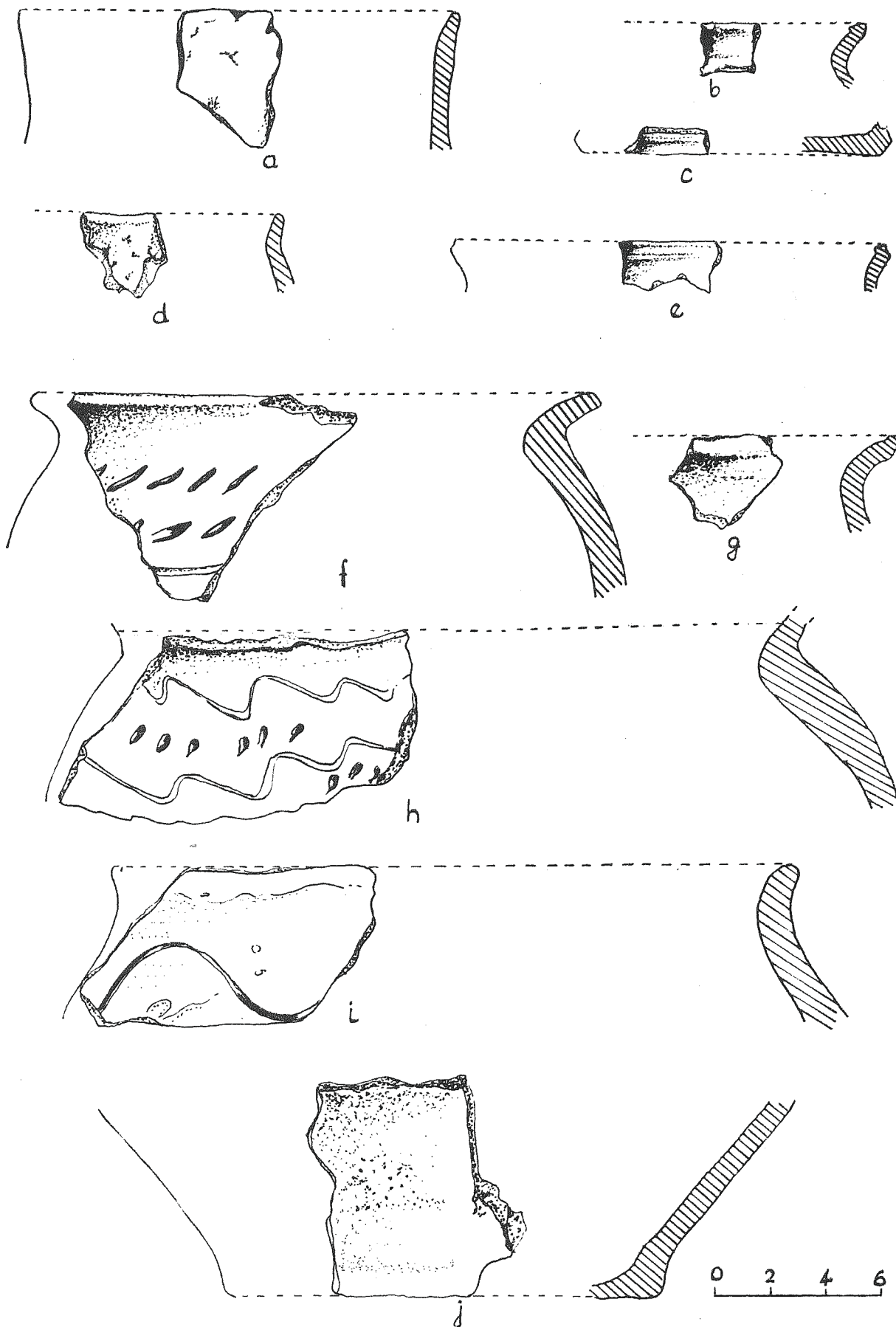
Na całej przebadanej powierzchni, pod warstwą humusu o miąższości 20—30 cm, wystąpiła warstwa kulturowa również wahająca się w granicach 20—30 cm. Tworzyła ją ciemnoszara, porowata i sypka, miejscami bardziej zbita, gliniasto-piaszczysta ziemia, przemieszana z małymi grudkami polepy, węgielków drzewnych i fragmentami ceramiki.

Zabytki z warstwy kulturowej: 1. Fragment wylewu naczynka cienkościennego, obtaczanego na kole; ostry załom, krawędź zaokrąglona; domieszka piasku; barwa dwustronnie jasnoceglasta; powierzchnia gładka (Tabl. III, a). 2. Fragment wylewu naczynka cienkościennego, o zaokrąglonej krawędzi, obtaczanego; domieszka piasku; barwa dwustronnie ceglasta; powierzchnia gładka; ornament pojedynczej linii zygzakowatej (Tabl. III, c). 3. Fragment wylewu naczynia grubościennego, lepionego ręcznie i słabo obtaczanego; brzeg zwężony i lekko wychylony na zewnątrz, krawędź zaokrąglona; domieszka ceramiki i piasku; barwa szaro-ceglasta i beżowa; ornament pojedynczej linii falistej; średnica wylewu 27,2 cm, grubość ścianki 1,6 cm (Tabl. I, i). 4. Fragment wylewu naczynia grubościennego, lepionego ręcznie i słabo obtaczanego przy krawędzi; o esowatym profilu, wychylonym brzegu i zaokrąglonej krawędzi; domieszka grubego piasku; barwa szaro-brunatna; powierzchnia dość gładka; ornament w postaci dwu rzędów ukośnych nacięć i umieszczonej

poniżej linii poziomej; średnica otworu 21 cm (Tabl. I, f).

5. Fragment uszkodzonego wylewu naczynia grubościennego, o esowatym profilu, lepionego ręcznie i słabo górami obtaczanego; domieszka grubego piasku; barwa szara; powierzchnia chropowata; ornament w postaci dwu linii falistych, ułożonych na przemian z nieregularnymi rzędami przecinków; średnica około 26 cm (Tabl. I, h). 6. Fragment wylewu małego naczynka lepionego ręcznie i obtaczanego; o brzegu lekko zachylonym do wewnątrz, zgrubiałej i zaokrąglonej krawędzi; domieszka drobnego piasku; barwa beżowo-szara; tuż pod krawędzią ornament dookólnego żłobka i odpowiednio wymodelowanej listwy plastycznej; średnica otworu 5,8 cm (Tabl. III, d). 7. Fragment taśmowatego, niesymetrycznego, w środku wklęsłego ucha; z jednej strony brzegu wypukłość zaokrąglona, z drugiej ostro profilowana; domieszka piasku, barwa beżowa; szerokość 3 cm, grubość 1 cm (Tabl. III, e). 8. Fragment płaskiego dna i partii przydennej; na dnie ślady podsypki gruboziarnistego piasku, na powierzchni ścianek ślady wygładzania; domieszka drobnego i grubego piasku; barwa zewnętrzna beżowo-ceglasta, wewnętrzna beżowo-szara; średnica 13 cm (Tabl. I, j). 9. Fragment wyodrębnionego dna naczynia cienkościennego, silnie obtaczanego; domieszka bardzo drobnego piasku; barwa beżowa; powierzchnia gładka; średnica 11 cm (Tabl. I, c).

10. Fragmenty brzuśca naczynia lepionego ręcznie i obtaczanego; domieszka grubego piasku; barwa beżowo-szaro-ceglasta; powierzchnia dość gładka; ornament w postaci szerokich, dookólnych żłobków (Tabl. II, b). 11. Fragmenty brzuśca naczynia średniościennego; największa wydętość brzuśca powyżej połowy wysokości, bardzo krótka szyjka, brzeg zwężony, wychylony na zewnątrz, krawędź zaokrąglona; domieszka bardzo drobnego tłuczni granitowego; barwa zewnętrzna beżowo-ceglasta lub brunatna, wewnętrzna ciemnoszara; na powierzchni ślady obtaczania; zachowany ornament w postaci cienkiej linii falistej o łagodnym rysunku (Tabl. II, c). 12. Fragmenty górnej partii naczynia; największa wydętość brzuśca powyżej 1/2 wysokości, krótka szyjka, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź uszkodzona; domieszka piasku; barwa zewnętrzna jasnoceglasta, wewnętrzna beżowa lub szara; na powierzchni ślady obtaczania; tuż pod szyjką ornament w postaci nachylonej w lewo linii falistej o ostrych łukach, poniżej

TABL. I. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Fragmenty naczyń z warstwy kulturowej. Ar I, ćw. B. (a, f, h).
Ar III, ćw. A (j). Wykop III (i).

dookolne, niezbyt regularne linie poziome wykonane rylcem (Tabl. II, d). 13. Fragmenty brzuśca naczynia średniościennego, obtaczanego; domieszka drobnego piasku; barwa brunatna lub beżowo-ceglasta; na powierzchni wewnętrznej widoczne ślady wygładzania pionowego; ornament stempelkowy w postaci wydłużonych, pochylonych w lewo trójkątów (Tabl. II, i). 14. Fragmenty górnych partii brzuśca naczynia cienkościennego, dość starannie obtaczanego; domieszka piasku; barwa ceglasta lub ciemnoszara; ornament w postaci dwu rzędów nacięć wykonanych stempelkiem lub paznokciem, a poniżej dookolnych linii poziomych (Tabl. II, g).

15. Fragment brzuśca naczynia obtaczanego; domieszka bardzo drobnego piasku; barwa szaro-ceglasta; zachowany bardzo mały fragment ornamentu w postaci ukośnych, pochylonych w lewo kresek — nacięć (Tabl. II, h). 16. Fragmenty brzuśca i wylewu naczynia grubościennego, lepionego ręcznie i górą obtaczanego; największa wydętość brzuśca tuż pod krótką szyjką, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź zwężona, prawie pionowo ścięta; domieszka drobnego tłucznia; barwa zewnętrzna beżowa, wewnętrzna ciemnoszara; wypał słaby; ornament umieszczony tuż pod szyjką w postaci dwu rzędów ukośnych kresek, tworzących jodełkę, poniżej dwie linie faliste oddalone od siebie o 2 cm (Tabl. II, c). 17. Fragment wylewu naczynia średniościennego, silnie obtaczanego, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź ukośnie do wewnątrz ścięta; barwa ceglasta; powierzchnia gładka (Tabl. I, e). 18. Fragment wylewu naczynia lepionego ręcznie; brzeg lekko wychylony na zewnątrz;

krawędź zaokrąglona; domieszka naturalna; powierzchnia gładka; barwa zewnętrzna ceglasta, wewnętrzna ciemnoszara (Tabl. I, d). 19. Fragment wylewu naczynia bez śladów obtaczania; brzeg prawie prosty, krawędź zaokrąglona; domieszka naturalna; wypał słaby; barwa dwustronnie ceglasta; średnica 16 cm (Tabl. I, e).

20. Fragment wylewu naczynia średniościennego, ze śladami obtaczania na powierzchni zewnętrznej i wewnętrznej; brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź ścięta prosto, z zaznaczonymi brzegami; domieszka piasku; barwa dwustronnie ceglasta; średnica 22 cm (Tabl. II, f). 21. Fragment wylewu naczynia średniościennego ze śladami silnego, dwustronnego obtaczania; brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź ukośnie do wewnątrz ścięta; domieszka bardzo drobnego piasku; barwa ciemnoszara; powierzchnia gładka (Tabl. I, b). 22. Fragment wylewu naczynia o krótkiej, wychylonej szyjce, zwężonym brzegu, podkreślonym listewką po stronie zewnętrznej, do wewnątrz ściętej krawędzi; dwustronnie obtaczanego; domieszka piasku; barwa beżowo-ceglasto-szara (Tabl. I, b). 23. Fragment wylewu małej, półkolistej czarki o brzegu zachylonym do wewnątrz, krawędzi do wewnątrz ściętej; obtaczanej; domieszka drobnego piasku; barwa brunatno-ceglasta (Tabl. III, b). 24. Fragmenty brzuśców naczyń wtórnie przepalonych.

25. 8 fragmentów przedmiotów silnie skorodowanych o nieokreślonej formie i funkcji. 26. 3 gwoździe żelazne. 27. Kółko żelazne (Tabl. III, g). 29. Fragmenty kości zwierzęcych. 30. Bryłka krzemienia bez śladów obróbki.

ZABYTKI Z OBIEKTÓW NIERUCHOMYCH

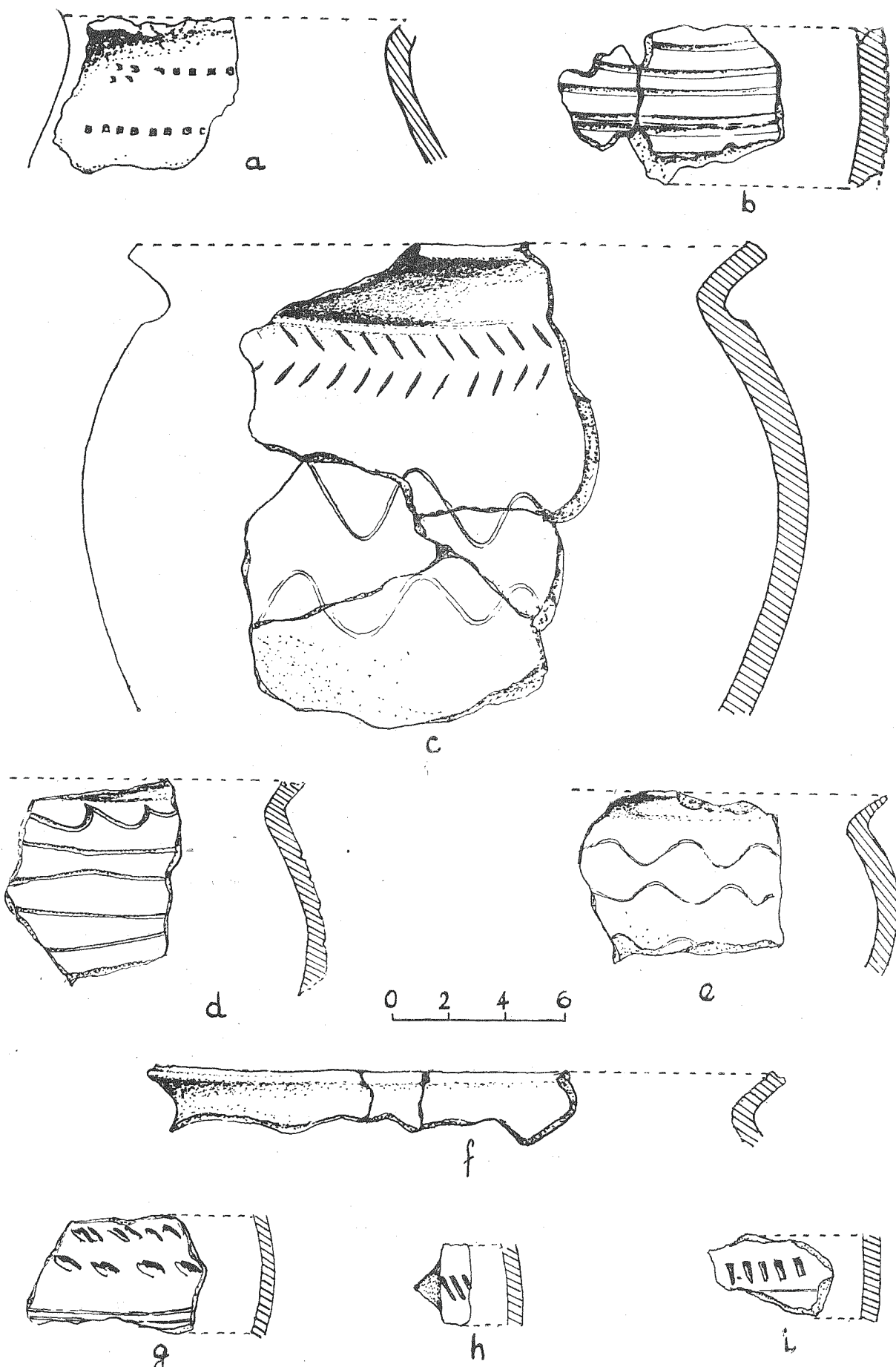
Jama nr 1/70 (Tabl. IV, a—c).

Wystąpiła w wykopie IV, na metrze bieżącym 20—25 i 25—30, na głębokości 60 cm. W rzucie poziomym posiadała kształt prostokąta z zaokrąglonymi kątami o wymiarach 180×120 cm, a w przekroju pionowym była w przybliżeniu cylindryczna. Płaskie dno wystąpiło na głębokości 109 cm. Wypełnisko jamy tworzyła gliniasto-piaszczysta, ciemnoszara ziemia z żółtymi wkładkami, z zawartością drobnych kamieni i małych grudek polepy. W jej wnętrzu znaleziono: 1. drobne fragmenty brzuśców różnych naczyń, lepionych ręcznie i obtaczanych, o różnych grubościach ścianek; domieszka piaszczysta; barwy: jasnoceglasta, beżowa, brunatna lub szara. 2. Fragment skorodowanego, bliżej nieokreślonego przedmiotu żelaznego.

Jama nr 2/70 (Tabl. IV, d—f)

Odsłonięta została w poszerzonym wykopie IV, na 45 metrze bieżącym, na głębokości 50 cm. Posiadała

kształt — w rzucie poziomym w postaci nieregularnego prostokąta, o wymiarach 130×55 cm, w podłużnym przekroju pionowym nieregularnej niecki. Dno wystąpiło na głębokości 80 cm. Wypełniała ją gliniasto-piaszczysta, ciemnoszara ziemia z zawartością polepy i węgielków drzewnych. W jej wnętrzu stwierdzono: 1. Fragmenty brzuśca naczynia średniościennego, lepionego ręcznie i obtaczanego; domieszka drobnego i grubego piasku; barwa zewnętrzna beżowa, wewnętrzna ciemnoszara; powierzchnia gładka; ornament podwójnej, cienkiej, lekko falistej linii. 2. Fragment brzuśca średniościennego naczynia obtaczanego; domieszka grubego piasku; powierzchnia dość gładka; barwa beżowo-brunatna; ornament drobnej, podwójnej linii falistej (Tabl. V, c). 3. Fragment brzuśca naczynia średniościennego, obtaczanego; domieszka dość grubego piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowo-brunatna; ornament podwójnej linii falistej (Tabl. V, b). 4. Fragment brzuśca cienkościennego naczynia obtaczanego; domieszka piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowa; ornament podwójnej linii falistej (Tabl. V, d). 5. Frag-

TABL. II LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Fragmnty naczyń z warstwy kulturowej. Wykop IV (a). Ar III, éw. B (b-f). Ar III, éw. B (h).

ment zniszczonego, płaskiego, nie wyodrębnionego dna i partii przydennej naczynia średniościennego; domieszka piasku; powierzchnia gładka, barwa zewnętrzna ciemnoszara, wewnętrzna beżowa. 6. Fragmenty naczynia lepionego ręcznie i obtaczanego, w tym 1 fragment płaskiego, bardzo lekko wyodrębnionego dna; domieszka grubego piasku; barwa dwustronnie ceglasta (Tabl. V, a). 7. Fragmenty brzuśca naczynia średniościennego, obtaczanego; domieszka piasku i drobnej ceramiki; powierzchnia dość gładka; barwa zewnętrzna beżowa lub szara, wewnętrzna brunatna lub szara. 8. Fragmenty cienkościennego naczynia obtaczanego; domieszka drobnego i grubego piasku; powierzchnia gładka; barwa zewnętrzna beżowa, wewnętrzna prawie czarna. 9. 2 fragmenty przedmiotów żelaznych, silnie skorodowanych, o nieokreślonej formie.

Jama nr 3/70 (Tabl. XII, a, c—d)

Ukazała się w wykopie VI, na metrach bieżących 32—33, na głębokości 35 cm. Posiadała kształt w rzucie poziomym okrągły, o średnicy 85 cm, w przekroju pionowym cylindryczny. Płaskie dno wystąpiło na głębokości 56 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnoszara, gliniasto-piaszczysta ziemia, przemieszana z bryłkami polepy i węgli drzewnych. Na dnie znajdowało się kilka kamieni — otoczków. Na głębokości 55 cm uchwycono zakończenie słupa, wtórnie wkopanego w południową część jamy (Tabl. XII, b). W jej wnętrzu stwierdzono: 1. Fragmenty naczynia grubościennego, lepionego ręcznie; brzusiec przechodzi w prawie prosty brzeg; krawędź prosto ścięta i lekko wychylona na zewnątrz; domieszka czarnego, gruboziarnistego tłucznia; barwa beżowa i beżowo-brunatna; powierzchnia chropowata (Tabl. XII, e). 2. Fragment brzuśca naczynia średniościennego, lepionego ręcznie; domieszka piasku i małej ilości czarnego, gruboziarnistego tłucznia; powierzchnia dość gładka; barwa beżowa.

Jama nr 4/70 (Tabl. V, e—g)

Odsłonięto ją w wykopie VII, na metrach bieżących 16—17, na głębokości 20 cm. W rzucie poziomym posiadała kształt w przybliżeniu prostokąta o zaokrąglonych kątach, o wymiarach 212×117 cm. W przekroju pionowym była w przybliżeniu cylindryczna. Jej dno znajdowało się na głębokości 38 cm. Wypełnisko stanowiła gliniasto-piaszczysta, ciemnoszara ziemia z zawartością małych grudek polepy i węgielków drzewnych. W jamie tej odkryto: 1. Fragment naczynia średniościennego, obtaczanego, o prostym brzegu i ukośnie do wewnątrz ściętej krawędzi; domieszka piasku; powierzchnia dość gładka; barwa zewnętrzna ceglasta, wewnętrzna brunatna (Tabl. V, h). 2. Fragment brzuśca naczynia obtaczanego; domieszka piasku; powierzchnia gładka; barwa zewnętrzna beżowo-ceglasta, wewnętrzna szara; ornament linii falistych (Tabl. V, j). 3. Fragment brzuśca obtaczanego naczynia średniościennego; domieszka piasku; powierzchnia dość gładka; barwa beżowo-szara i szara; ornament pojedynczej, dookolnej linii poziomej. 4. Fragment brzuśca obtaczanego naczynia średniościennego; domieszka drobnego piasku; powierzchnia gładka; barwa zewnętrzna brunatna, wewnętrzna ciemnoszara; zachowany ornament w postaci cienkiej, pojedynczej linii poziomej (Tabl. V, i). 5. Fragmenty brzuśca naczynia obtaczanego; domieszka piasku; barwa zewnętrzna beżowa, wewnętrzna ciemnoszara.

Jama 5/70 (Tabl. V, k—m)

Odsłonięta została w wykopie VIII, na metrach bieżących 1—24, na głębokości 40 cm. Posiadała kształt w rzucie poziomym w przybliżeniu okrągły, o średnicy 68 cm, w przekroju pionowym cylindryczny. Płaskie dno wystąpiło na głębokości 48 cm. Wypełnisko jamy tworzyła gliniasto-piaszczysta, bardzo

zbita ziemia o zabarwieniu żółto-szarym, z bardzo drobnymi śladami węgielków drzewnych. Nie zauważono materiału archeologicznego.

Jama nr 1/71 (Tabl. VI, a—b)

Została odkryta w ćwiartce D aru III, na głębokości 60 cm. W rzucie poziomym posiadała kształt w przybliżeniu prostokątny, o długości około 105 cm, w przekroju pionowym nieckowaty. Dno znajdowało się na głębokości 80 cm. Wypełnisko jamy tworzyła gliniasto-piaszczysta, ciemnoszara ziemia przemieszana z węgielkami i polepą. W środku, w postaci skupiska, wystąpiły fragmenty naczynia obtaczanego, o największej wydatności brzuśca powyżej połowy wysokości, z brzegiem wychylonym na zewnątrz; domieszka piasku; powierzchnia gładka; barwa zewnętrzna beżowo-ceglasta, wewnętrzna ciemnoszara; ornament w postaci dookolnych żłobków pokrywających cały brzusiec (Tabl. VI, c).

Jama nr 2/71 (Tabl. V, d—e)

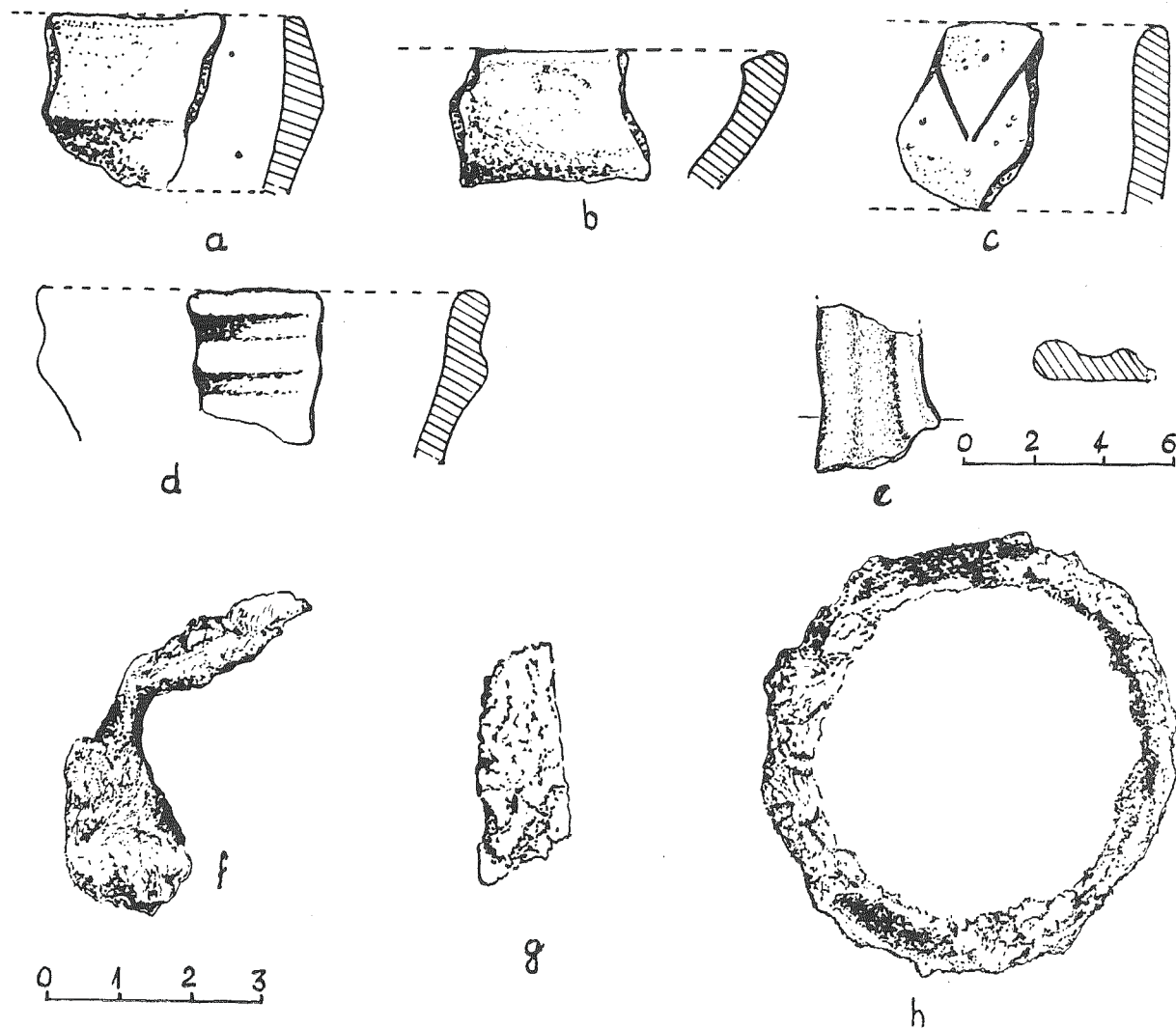
Wystąpiła w ćwiartce B aru I, na głębokości 40 cm. W planie posiadała kształt zbliżony do regularnego owalu o wymiarach 100×75 cm, w przekroju pionowym nieckowaty. Dno znajdowało się na głębokości 62 cm. Była ona wypełniona gliniasto-piaszczystą, ciemnoszarą ziemią, z małymi wkładkami żółtej gliny, przemieszaną z polepą i węglem drzewnym.

W jej wnętrzu znaleziono: 1. Fragmenty górnej części dużego naczynia grubościennego, lepionego ręcznie i górą obtaczanego, z brzegiem wychylonym na zewnątrz; domieszka drobnego tłucznia i grubego piasku; powierzchnia dość gładka; barwa dwustronnie beżowa; ornament w postaci spiralnie ułożonych rzędów bardzo ukośnych nacięć, uzupełnionych poniżej dookolnymi, bardzo płytkimi żłobkami; średnica wylewu 17 cm (Tabl. VI, i). 2. Fragment górnej partii brzuśca naczynia średniościennego, ze śladami obtaczania; domieszka małej ilości drobnego piasku; powierzchnia gładka; barwa brunatno-szara; ornament w postaci ukośnych nacięć (Tabl. VI, f). 3. Fragment brzuśca naczynia średniościennego; domieszka niewielkiej ilości piasku; barwa ciemnoszara; ornament gęstych, dookolnych żłobków i listewek. 4. Fragment brzuśca naczynia średniościennego; domieszka piasku; barwa ciemnoszara; ornament w postaci ukośnych nacięć (Tabl. VI, g). 5. Fragment brzuśca naczynia cienkościennego, silnie, dwustronnie obtaczanego; domieszka piasku; ornament słabo czytelnych dookolnych żłobków. 6. Fragment wylewu naczynia średniościennego, obtaczanego; brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź od zewnątrz jednostronnie lekko zgrubiła i ukośnie ścięta na zewnątrz; domieszka piasku; powierzchnia dość gładka; barwa brunatno-szara; średnica 20 cm (Tabl. VI, h). 7. Fragmenty brzuśców różnych naczyń, o różnej grubości ścianek; barwy: szara, ceglasto-beżowa i ceglasta.

Jama nr 3/71 (Tabl. VII, a)

Odkryto ją w ćwiartce C aru I, na głębokości 40 cm, w bliskim sąsiedztwie jamy nr 4/71. Jej kształt w rzucie poziomym zbliżony jest do nieregularnego prostokąta o wymiarach 204×90 cm. Eksplorowano zachowaną, jedynie dolną jej część. Na planie wystąpiła duża ilość drobnych węgielków drzewnych, polepy i skorup, tkwiących w ciemnoszarej, gliniasto-piaszczystej ziemi. Są to;

1. Fragmenty naczyń o esowatym profilu, średniościennych, lepionych ręcznie i obtaczanych, z dnem ze śladami podsypki i nierówności podstawki; domieszka dużej ilości piasku; powierzchnie szorstkie; barwa beżowo-szara; średnica dna: 12 cm, średnica wylewu: 15 cm (Tabl. VII, d; VIII, a). 2. Fragmenty naczyń średniościennych, dość starannie obtaczanych; glina schudzana małą ilością drobnego piasku; powierzchnia gładka, barwy beżowej (Tabl. VII, b);

TABL. III. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Zabytki z warstwy kulturowej. Wykop III (d—f). Wykop IV (h). Wykop IX (a, c).

VIII, d). 3. Fragmenty brzuśca i wylewu naczynia średniościenne; krótka szyjka, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź zaokrąglona; domieszka niewielkiej ilości drobnego piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowa lub szara, średnica wylewu; 16 cm. 4. Fragmenty brzuśca i wylewu naczynia o esowatym profilu, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź ukośnie ścięta; powierzchnia ceglasto-bordowa lub beżowo-szara; średnica wylewu: 17 cm (Tabl. VII, c).

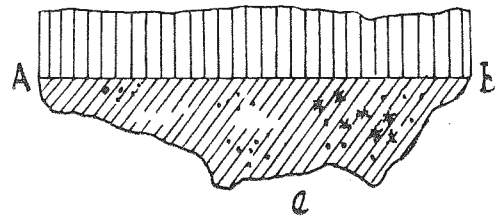
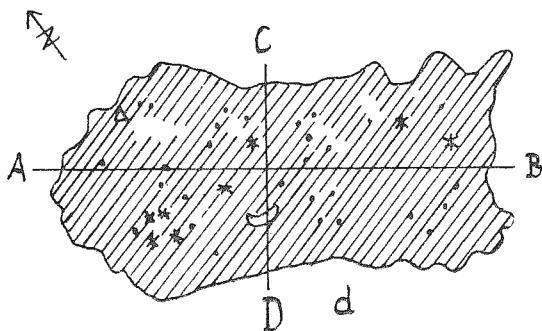
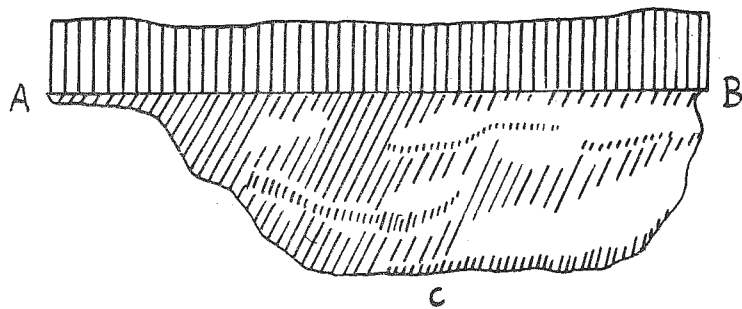
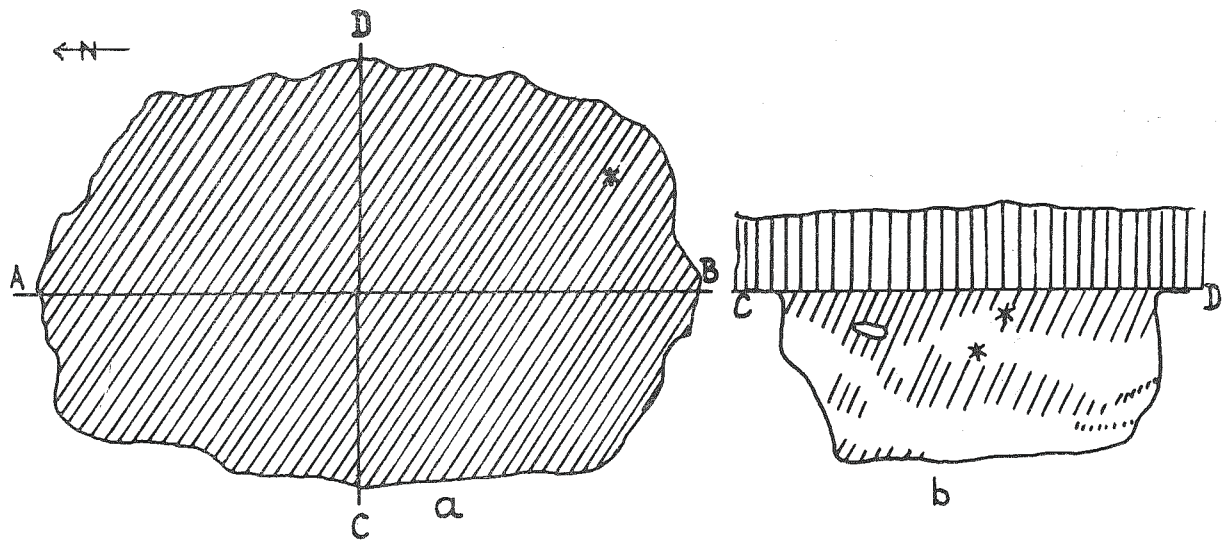
5. Fragmenty brzuśca i wylewu naczynia cienkościennego, bardzo silnie obtaczanego; domieszka bardzo drobnego piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowa, miejscami szara; ornament motylkowy w postaci nieregularnych żłobków; średnica wylewu 19 cm (Tabl. VII, h). 6. Fragmenty dolnej części naczynia z wyodrębnionym dnem; domieszka drobnego piasku; barwa wewnętrzna brunatna, wewnętrzna jasnoceglasta; średnica dna 10 cm (Tabl. VII, b). 7. Fragment dolnej części naczynia z dnem o nieregularnej powierzchni, bez śladów podsypki, z zaznaczonym rowkiem na powierzchni partii przydennej; domieszka grubego piasku; barwa ceglasta (Tabl. VII, d). 8. Liczne fragmenty den naczyń z podsypką i bez podsypki; domieszka piasku; powierzchnie gładkie i porowate; barwa beżowo-szara i ceglasta w różnych odcieniach; średnice 10—12 cm. 9. Małe fragmenty naczynia cienkościennego, dwustronnie silnie obtaczanego; domieszka drobnego piasku w

małej ilości; krawędź skośnie na zewnątrz ścięta (Tabl. VII, g).

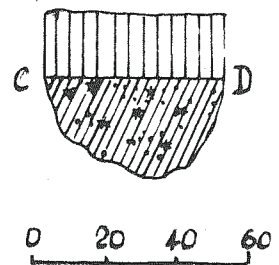
10. Fragmenty wylewów naczyń obtaczanych; brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź zaokrąglona; domieszka piasku; średnica wylewu 17 cm (Tabl. VII, e, i, e). 11. Fragment górnej partii naczynia lepionego ręcznie i obtaczanego; krótka szyjka przechodzi łagodnie w wychylony brzeg, krawędź uszkodzona; domieszka piasku; barwa szara; ornament w postaci ukośnych nacięć, umieszczony tuż pod szyjką, poniżej motyw dookólnych linii poziomych (Tabl. VII, k). 12. Fragment gwoźdźcia silnie skorodowanego; zachowana długość 6 cm.

Jama nr 4/71 (Tabl. VIII, f—h)

Została odsłonięta w arze I, ćwiartce C, na głębokości 40 cm. W rzucie poziomym posiadała kształt prostokąta o zaokrąglonych kątach; wymiary: 86 × 70 cm. Płaskie dno o cylindrycznych ściankach wystąpiło na głębokości 55 cm. Jej wypełnisko stanowiła gliniasto-piaszczysta, o ciemnym zabarwieniu ziemia, z wkładkami żółtej gliny, przemieszana z małymi grudkami polepy i węgielków drzewnych. Znalaziono w niej bardzo małe fragmenty brzuśców różnych naczyń, o różnej grubości ścianek; domieszka drobnego piasku; barwa brunatna, ceglasta lub beżowa. Wokół jamy wystąpiły ślady słupów.

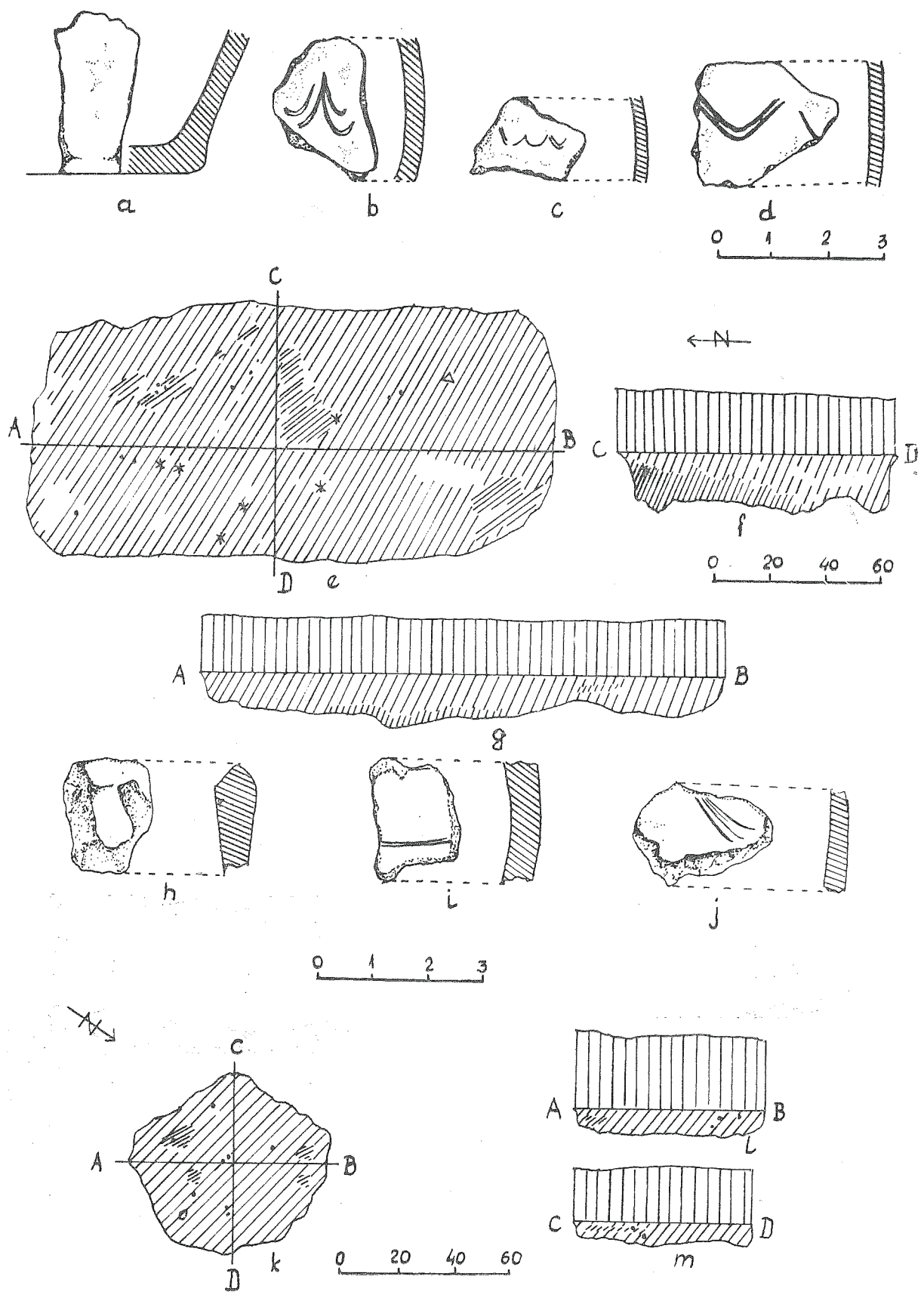

	ziemia orna		polepa
	ziemia ciemnoszara		węgiel drzewny
	ziemia czarna		kamienie
	zotta glina		ceramika

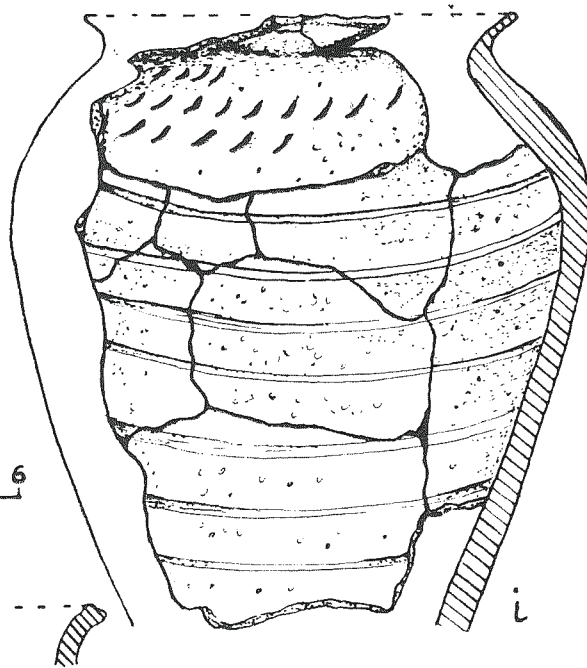
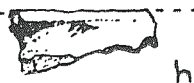
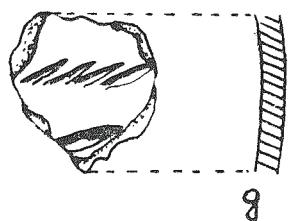
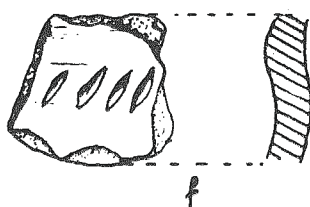
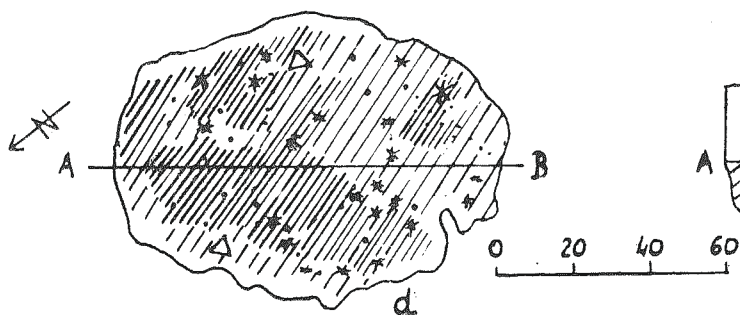
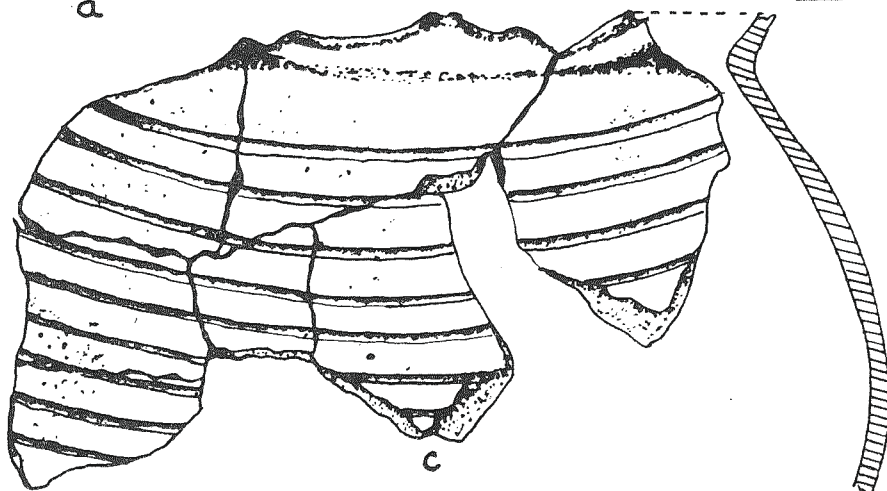
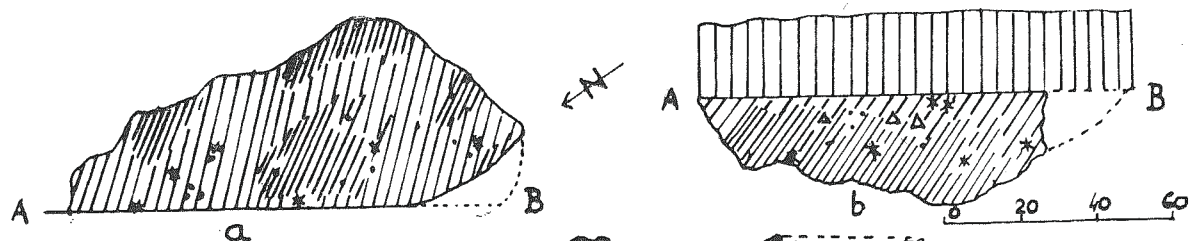

TABL. IV. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Plany i profile jam. Jama nr 1/70 (a—c). Jama nr 2/70 (d—f).

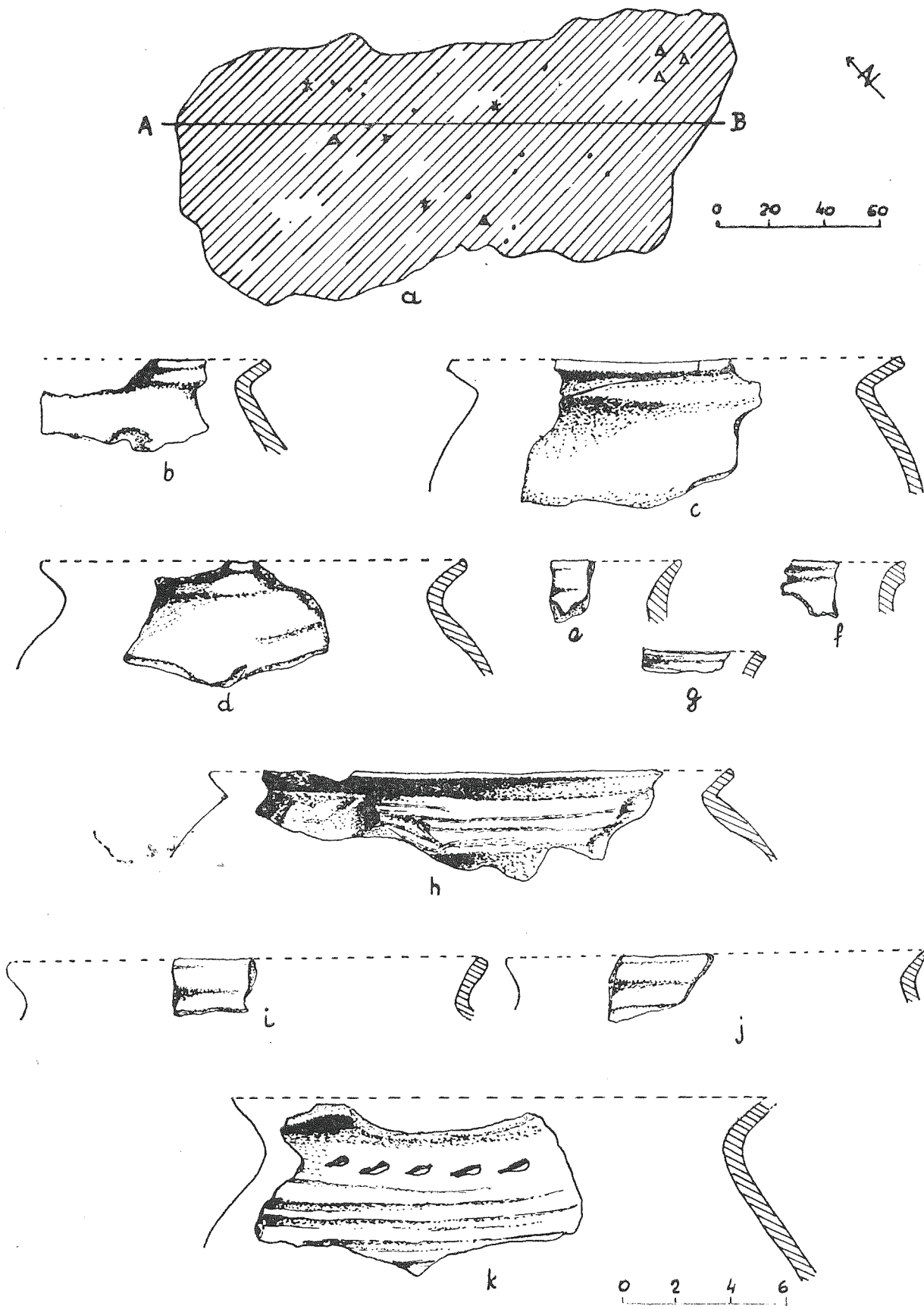

TABL. V. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Plany i przekroje pionowe jam. Jama nr 4/70 (e-g). Jama nr 5/70 (k-m). Fragmenty naczyń. Jama nr 2/70 (a-d). Jama nr 4/70 (h-j).

TABL. VI. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Plany i profile jam. Jama nr 1/71 (a—b). Jama nr 2/71 (d, e).
 Fragmenty naczyń. Jama nr 1/71 (c). Jama nr 2/71 (f—i).

TABL. VII. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Plan Jamy nr 3/71 (a). Fragmenty naczyń z tego obiektu.

Wystąpiła na granicy ćwiartek C aru IV i A aru I, na głębokości 40 cm. Zarys jamy w rzucie poziomym posiadał kształt w przybliżeniu owalny o wymiarach 245×120 cm, w przekroju pionowym podłużnym nieckowaty, w poprzecznym w przybliżeniu półkolisty. Dno wystąpiło na głębokości 90 cm. Jamę wypełniała ciemnoszara, gliniasto-piaszczysta ziemia zmieszana z polepą i węgielkami drzewnymi. W partiach przydennych wystąpiła czarna, zbita ziemia z dużą ilością polepy, węgla i kamieni. W jamie tej stwierdzono dużą ilość fragmentów ceramiki:

1. Fragmenty naczynia o esowatym profilu; dno płaskie ze śladami podsypki drobnego piasku, największa wydatność brzuśca pod bardzo krótką szyjką, brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź ukośnie na zewnątrz ścięta; ornament w postaci poziomych, dookólnych i niezbyt regularnych linii rytych; domieszka drobnego i grubszego piasku w dość dużej ilości; powierzchnia w partiach przydennych dość szorstka, w górnych silniej obtaczana i gładka; barwa beżowa i szaro-beżowa; średnica dna 9 cm, średnica wylewu 15,5 cm (Tabl. IX, e). 2. Fragmenty brzuśca i wylewu naczynia obtaczanego, o brzegu wychylonym na zewnątrz, lekko zwężonym i zaokrąglonej krawędzi; domieszka piasku; barwa ceglasto-beżowa; średnica 20 cm (Tabl. X, a).

3. Fragment wylewu naczynia cienkościennego, bardzo silnie obtaczanego na całej powierzchni; załom brzuśca powyżej połowy wysokości, krótka szyjka, brzeg profilowany, krawędź ukośnie do wewnątrz ścięta, z zaznaczonymi brzegami; domieszka bardzo drobnego piasku; barwa ceglata lub szara; tuż pod szyjką ornament w postaci rzędu nacięć i poniżej niezbyt regularnych żłobków; średnica wylewu 16 cm. (Tabl. X, b). 4. Fragmenty brzuśca naczynia cienkościennego bardzo starannie obtaczanego na całej powierzchni; domieszka bardzo drobnego piasku i miki; powierzchnia gładka; barwa ceglata lub szara,

ra, wewnętrzna prawie czarna; ornament w postaci dookólnych linii złożonych z małych kwadracików wykonanych radełkiem (Tabl. X, c).

5. Fragment wylewu naczynia o esowatym profilu, obtaczanego; brzeg wychylony na zewnątrz, krawędź zaokrąglona; domieszka piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowa, miejscami szara; ornament dookólnych, poziomych linii rytych (Tabl. X, d). 6. Prześlik wykonany z gliny schudzonej drobnym piaskiem; barwa szara; średnica 4 cm (Tabl. IX, d).

Jama nr 6 i 7/71 (Tabl. XI, a—c)

Odkryta została na granicy ćwiartki A aru I i ćwiartki B na głębokości 40 cm. W rzucie poziomym posiadała kształt gruszkowaty, zbliżony poniekąd do cyfry „8”, o długości 290 cm, największej szerokości 180 cm i mniejszej 100 cm. Na głębokości 60 cm jama rozdzieliła się na dwie mniejsze o kształcie zbliżonym do koła. Jamę o mniejszych wymiarach oznaczono jako jamę nr 7/71. Dno jamy nr 7/71 wystąpiło w kształcie nieco rozwleczonego półkola na głębokości 70 cm, a prawie płaskie dno jamy nr 6 na głębokości 95 cm. Wypełnisko tworzyła gliniasto-piaszczysta, ciemna ziemia, w której znajdowały się węgielki drzewne, grudki polepy i nieliczne fragmenty ceramiki, głównie w partiach przydennych. Są to:

1. Fragmenty płaskiego dna naczynia grubościennego, ze śladami podsypki piasku; domieszka piasku; barwa ciemnoszara; średnica 10 cm (Tabl. XI, d). 2. Mały fragment wylewu naczynia cienkościennego, starannie obtaczanego; brzeg lekko zwężony i wychylony, krawędź ukośnie na zewnątrz ścięta; domieszka małej ilości bardzo drobnego piasku; powierzchnia gładka; barwa beżowo-szara (Tabl. XI, e). 3. Mały fragment pokrywki, silnie obtoczonej, z uszkodzoną krawędzią, wchodzącą w rowek wylewu; domieszka drobnego piasku; barwa ceglasto-brunatna; średnica 17 cm (Tabl. XI, f).

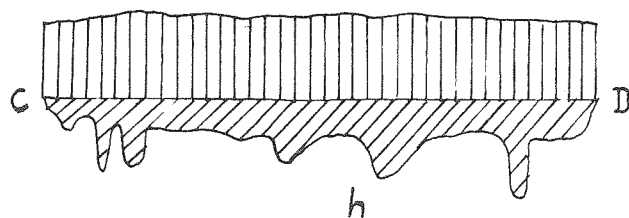
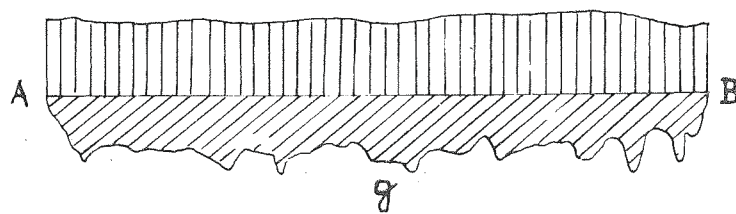
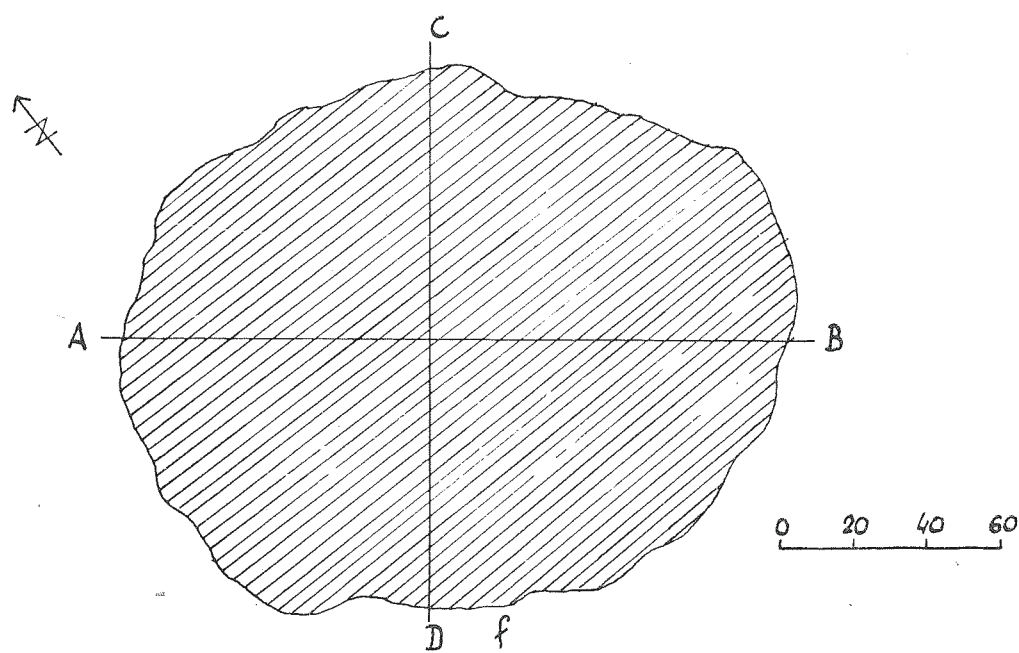
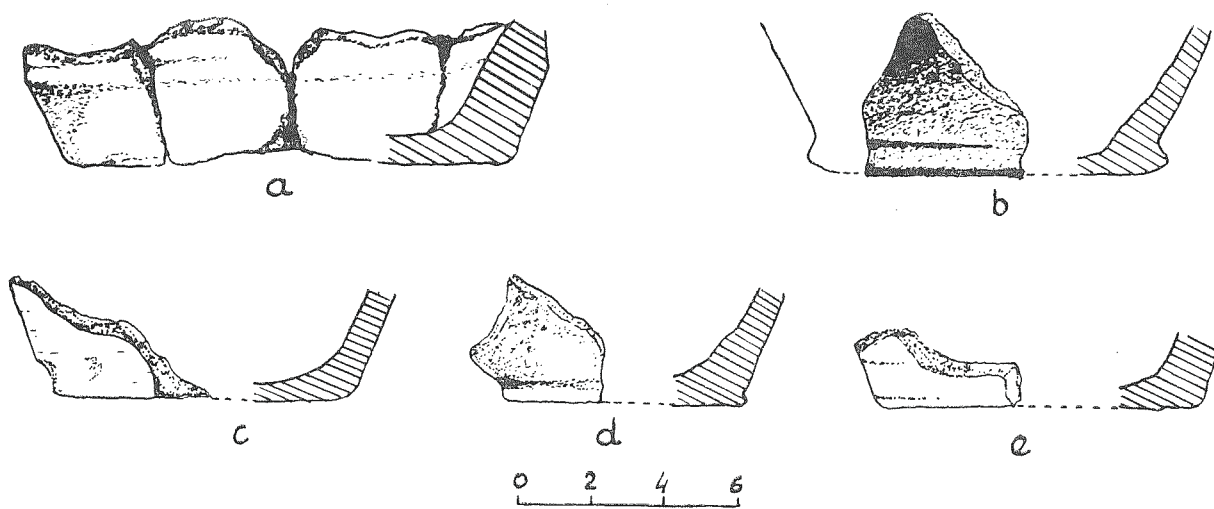
ANALIZA MATERIAŁU

JAMY I SŁUPY

Jamy odkryte w trakcie badań posiadały w rzucie poziomym kształty: owalne, koliste lub prostokątne z zaokrąglonymi kątami, o wymiarach wahających się od 70 do 245 cm długości. W przekrojach pionowych, podłużnym i poprzecznym kształty jam były także zróżnicowane: półkoliste, nieckowate lub cylindryczne z płasko zakończonymi dnami, sięgającymi od 38 do 109 cm głębokości. Wszystkie czytelne były dopiero na głębokości około 40 cm, po ściągnięciu warstwy kulturowej. Ich wypełniska tworzyła ciemnoszara, gliniasto-piaszczysta ziemia z wkładkami żółtej gliny lub czarnej, zbitej ziemi, zawierająca bryłki polepy, węgle drzewne, kamienie. W większości obiektów wystąpiły fragmenty ceramiki, w trzech jamach natrafiono na silnie skorodowane przedmioty metalowe, w jednej na przesłik i w jednej na bryłkę nie obrobionego krzemienia.

Ślady po słupach rysowały się w planie kołście, posiadając średnice od 14 do 35 cm, za-

kończone były płasko, w kilku przypadkach półkoliście lub spiczasto (Tabl. XII, f—h), a wgłębione były w ziemię do 80 cm, licząc od powierzchni terenu. Żadna z przebadanych jam nie spełniała funkcji mieszkalnej (zbyt małe wymiary), zatem spełniały one funkcje gospodarcze. Niektóre z nich, dość głębokie, służyły zapewne do przechowywania zapasów. I tak na przykład jama 6 i 7/71 przeznaczona była prawdopodobnie na piwniczkę — magazyn, a jej mniejsza, płytsza partia stanowiła stopień — dojście do niej. Podobną funkcję mogła pełnić jama nr 5/71. Jama nr 4/71 była zadaszona, o czym świadczy układ jam posłupowych w jej narożnikach i jeśli posiadała ścianki mogła być wykorzystana jako schronienie dla inwentarza domowego. Niemożliwa jest jednoznaczna interpretacja tego obiektu, ponieważ bardzo ubogi jest jego inwentarz a wypełnisko jamy tworzy ziemia przemieszana i zsunięta z zewnątrz. Do innych jam wrzucono zapewne odpadki. Do takiego celu mogła służyć jama nr 3/71, gdyż na jej dnie znale-

TABL. VIII. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Fragmenty naczyń z jamy nr 3/71 (a—e). Plan i profile jamy nr 4/71 (f—h).

ziono bardzo dużą ilość skorup, zniszczonych w trakcie użytkowania lub być może produkcji.

Pozostałościami po budownictwie mieszkalnym są prawdopodobnie ślady słupów, występujące w dość regularnym i czytelnym układzie, które (połączone na Ryc. 1 linią przerywaną) wyznaczyły zarysy dwu domostw, oznaczonych na planie cyframi rzymskimi. Ślady słupów nie powiązanych w całość są również pozostałościami konstrukcji słupowych lecz prawdopodobnie budowanych w różnych okresach istnienia osady. Trudno jest pokusić się o całkowitą rekonstrukcję, można jedynie stwierdzić, że były to domostwa naziemne, słupowe, kształtu prostokątnego lub trapezowatego, z małą przybudówką, przez którą prowadziło być może wejście do wewnątrz. niewiele też można powiedzieć o konstrukcji ścian, dachu i rozplanowania domu. Nie stwierdzono większych zwalisk polepy, ani śladów, które sugerowałyby stosowanie plecionki, uszczelnionej gliną. Należałoby więc liczyć się raczej z sumikowo-łatkową konstrukcją ścian. Na planie domostwa I widoczny jest rząd słupów podtrzymujących konstrukcję dachu. Nie natrafiono na ślady paleńsk.

Mówiąc o budownictwie należałoby zwrócić uwagę na rozplanowanie osady. W przebadanej, południowo-zachodniej jej partii ślady słupów występowały w sąsiedztwie jam, natomiast w części północno-wschodniej rysuje się pewne rozgraniczenie obiektów. Ślady słupów koncentrują się na powierzchni dwu arów (wystąpiła tam tylko jedna mała jama, może na odpadki), natomiast jamy skupiają się na powierzchni jednego ara, w dużym zagęszczeniu. Na tej podstawie można przypuszczać, że osada podzielona była na część mieszkalną, ze słupowym budownictwem naziemnym i półziemiankową część gospodarczą (Ryc. 1).

Pomimo przebadania jedynie części stanowiska, stwierdzono, że jest to osada rozległa, zajmująca powierzchnię około 1,5 ha, przy czym ilość budynków mieszkalnych i towarzyszących im jam gospodarczych, funkcjonujących równocześnie była znacznie mniejsza niż można by się tego domyślać z ilości odkrytych śladów słupów i obiektów wgłębionych w ziemię. Nie sposób jednak ustalić, które obiekty powiązane są ze sobą chronologicznie, ze względu na to, że zróżnicowany materiał archeologiczny znajdujący się w ówczesnej warstwie użytkowej (kulturowej) dostawał się do

jam sukcesywnie i przypadkowo przemieszany, w związku z czym, zawartości wypełnisk nie można rozpatrywać jako zespołu wydzielonego, zamkniętego i sobie współczesnego. Nie zdołano określić zasięgu osady. Jej granicy można domyślać się jedynie w kierunku północno-wschodnim. Przebiegała ona prawdopodobnie w bezpośrednim sąsiedztwie przebadanej wcześniej przez A. Szałapatę i autorkę, osady z późnego okresu rzymskiego, datowanej na IV—V wiek. Dowodzi tego fakt, że w wykopie IX, najdalej wysuniętym w południowo-wschodnim kierunku, w odległości około 15 m od osady rzymskiej stwierdzono jeszcze dość grubą, wczesnośredniowieczną warstwę kulturową, natomiast na skraju osady rzymskiej nie stwierdzono śladów osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Jakkolwiek luźne, wczesnośredniowieczne zabytki mogły znajdować się w późnorzymskiej warstwie kulturowej (została ona zniszczona w trakcie niwelacji terenu), gdyż w wypełnisku odkrytego koryta potoku, przepływającego przez środek osady rzymskiej, obok materiału starożytnego stwierdzono występowanie ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej; pozwala to jedynie mniemać, że ludność wczesnośredniowiecznego osiedla korzystała jeszcze z tego źródła wody.

NACZYNNIA

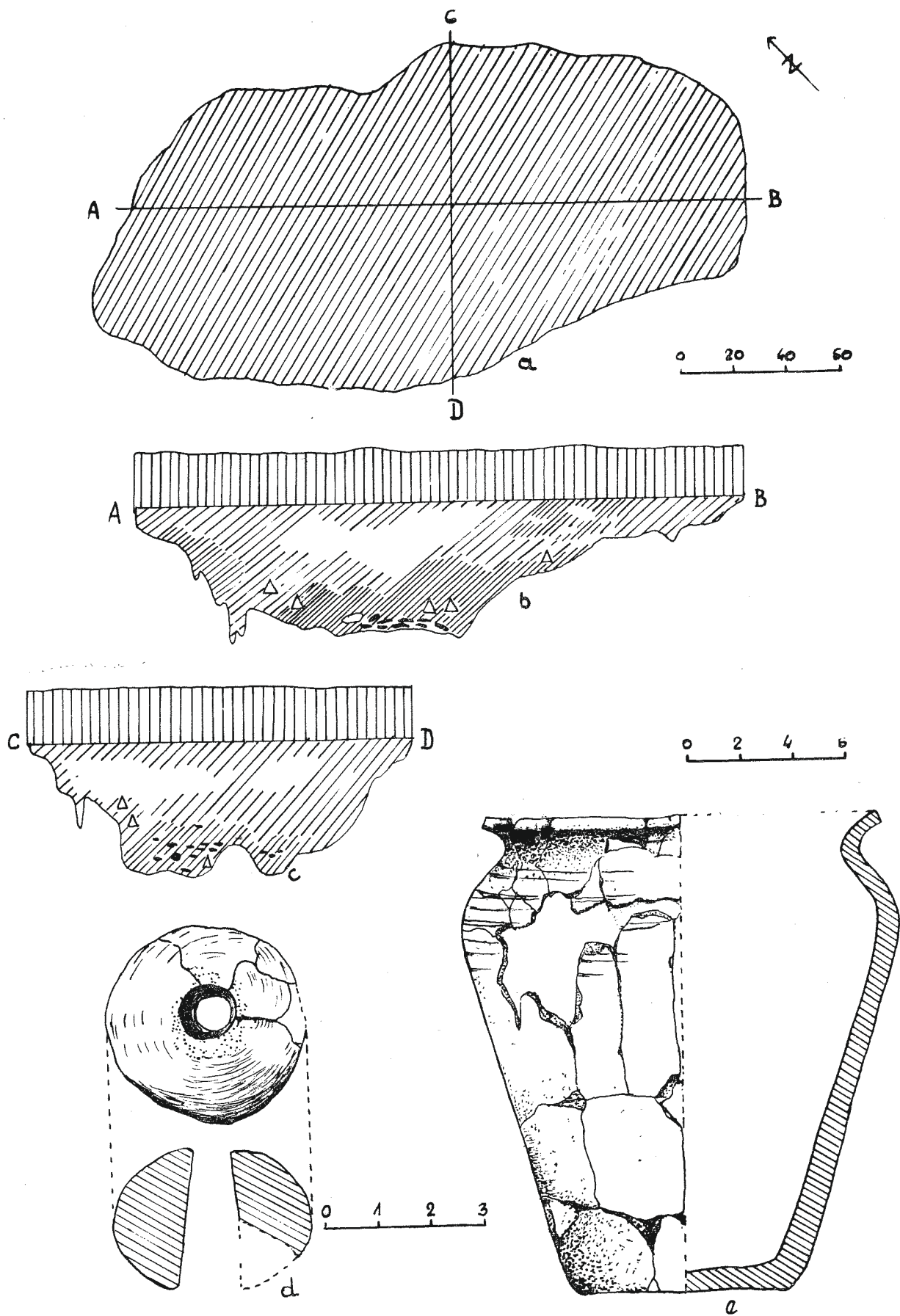
W inwentarzu zabytków ruchomych najliczniej reprezentowane są wyroby z gliny, wśród których dominują naczynia (około 900 fragmentów).

Wszystkie naczynia, ze względu na sposób ich wykonania podzielono na 4 grupy:

- lepienie ręcznie bez użycia koła,
- lepienie ręcznie i słabo górą obtaczane,
- lepienie ręcznie i nierównomiernie obtaczane,
- całkowicie i bardzo starannie obtaczane,

Grupa I

Naczynia lepienie ręcznie, bez użycia koła garncarskiego występują na osadzie sporadycznie i znane są jedynie z kilku egzemplarzy. Wykonane zostały z gliny tłustej, o domieszce naturalnej, powierzchnie ich są gładkie a barwa ceglasta. Ze względu na małe wymiary zachowanych fragmentów nie jest możliwe określanie ich formy. Można jedynie stwierdzić, że posiadały prawie cylindryczne szyjki, zaokrąglone krawędzie i nie były zdobione (Tabl. I, a, d).

TABL. IX. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Jama nr 5/71. Plan i przekroje pionowe (a—c); inwentarz jamy (d, e).

Do produkcji tej grupy naczyń użyto glin żelazistych, schudzonych piaskiem o zróżnicowanej grubości ziaren. Najgrubsza domieszka wystąpiła w naczyniach o większych rozmiarach (Tabl. II, c; VI, i). Były to ziarna piasku o nieregularnych krawędziach, wielkości około 0,2 cm. Na zachowanych fragmentach naczyń, pomimo starannego wygładzania, dość czytelna jest technika ich wykonania. Dna najczęściej wygniatane były z jednego kawałka gliny wraz z zaczątkami ścianek, a następnie do partii przydennych, od wewnątrz doklejało taśmę, którą rozciągano, w celu zlepiania i wyrównania, na dno, lub bezpośrednio do uformowanego płacka — krążka doklejało taśmy budujące ścianki naczynia. Występowanie podsypki piaszczystej na zachowanych dnach przemawia również za stosowaniem techniki ugniata. Ścianki budowane były zapewne techniką ślizgowo-taśmową. Nalepiane taśmy rozgniatano ruchem ślizgowym, w wyniku czego powstawała równomierna grubość ścianek, wyrównana powierzchnia i wyrównany rysunek bruzd, w miejscu zlepiania taśm. Powierzchnie naczyń zostały starannie wygładzone prawdopodobnie trawą lub drewnikiem (widoczne w kilku miejscach odciski), natomiast krawędzie i partie przykrawędne były obtaczane. Świadczy o tym spiralny układ linii i ornamentu. Barwa naczyń była najczęściej beżowo-żółta, miejscami szara lub brunatna a wypał dobry.

Wśród naczyń tych można wyróżnić dwie formy:

— naczynia o łagodnie zarysowanym profilu (Tabl. I, i; II, a),

— naczynia o esowatym, rozwiniętym profilu i płaskim dnie, w których największa wydętość brzośca znajduje się powyżej połowy wysokości, niekiedy tuż pod szyjką (Tabl. I, f, h, j; II, c, e),

Ze względu na różne uformowanie krawędzi wychylonego brzegu można wydzielić kilka odmian:

— ze zwężonym brzegiem i zaokrągloną krawędzią (Tabl. VI, i),

— z ukośnię na zewnątrz ściętą krawędzią (Tabl. II, c),

— z ukośnię do wewnątrz ściętą krawędzią (Tabl. I, g, e).

Naczynia te zdobiono a ornament pokrywał większą część brzośca. Dominował ornament w postaci poziomych, dookólnych żłobów (płyt-szych lub głębszych), różnie odległych od siebie, często przedzielonych plastycznymi, w od-

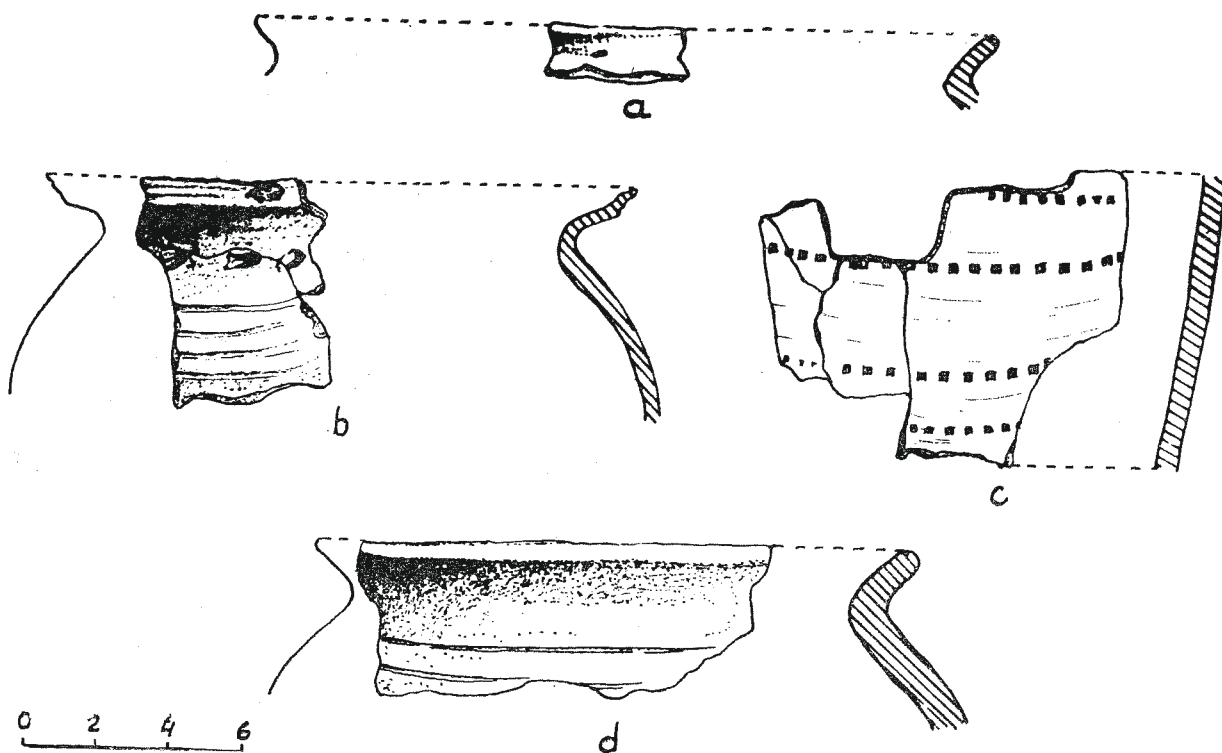
powiednim układzie listewkami (Tabl. II, b). Rzadziej występuje motyw linii falistej wykonanej patykami (Tabl. I, i), chętnie natomiast stosowano kombinację różnych wątków zdobniczych, np. umieszczone tuż pod szyjką dwa rzędy ukośnych kresiek, w układzie jodełki, uzupełniono w środkowej partii brzośca dwoma, dość odległymi od siebie, łagodnymi liniami falistymi (Tabl. II, c), w innym naczyniu ukośne nacięcia, ułożone w rzędach tuż pod szyjką, połączono z dookólnymi żłobkami (Tabl. I, f; VI, i) lub liniami falistymi (Tabl. I, h).

Do tej samej grupy naczyń, przy produkcji których wykorzystano jedynie ruch wirowy koła, obok wyżej opisanych egzemplarzy zaliczono również naczynia o znacznie mniejszych rozmiarach, cieńszych ściankach i drobniejszej domieszce schudzającej. Gлина użyta do wyrobu poszczególnych naczyń różniła się ilością użytej domieszki. Powierzchnie naczyń z dużą ilością domieszki drobnego piasku były szorstkie i najczęściej na ich dnach stwierdzano ślady piaszczystej podsypki. Natomiast w innych naczyniach, do wyrobu których użyto gliny tłustej z minimalną ilością drobnego piasku, powierzchnie są bardzo gładkie jakby obmazywane rzadką gliną i na naczyniach tych, po stronie wewnętrznej widoczne są ślady pionowego i ukośnego wygładzania¹. Tu również, na niektórych fragmentach można prześledzić podobną technikę budowy naczyń. Wszystkie wymienione naczynia reprezentują typ o esowatym profilu, z wychylonym na zewnątrz brzegiem, z zaokrągloną prosto, ukośnie do wewnątrz lub na zewnątrz ściętą krawędzią (Tabl. II, e; VII, b—g; VIII, a—e).

Grupa III

Do grupy tej włączono również naczynia o esowatym profilu, dość dużych rozmiarów lecz starannie wykonanych. Dna naczyń wygniatano również z jednego kawałka gliny lub powstawały przez spiralne ułożenie wałków. Do budowy dna i partii przydennych używano domieszki dość grubego piasku i te fragmenty naczyń były słabo wygładzone, natomiast górne partie brzośca i wylewy budowane były z gliny schudzonej drobnym piaskiem. Zastosowanie domieszki drobnoziarnistej pozwoliło na bardzo staranne obtaczanie tych partii. Ścianki powstawały w wyniku techniki ślizgowo-taśmowej. Na podstawie jedyne go wykłejonego i zrekonstruowanego naczynia (Tabl. IX, b) można było odtworzyć sposób modelowania największej wydętości brzośca. Wybrzuszenie powstawało przez nacisk palców od wewnątrz,

TABL. X. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Fragmenty naczyń z jamy nr 5/71.

od dołu ku górze, co doprowadzało do powstania pofałdowania ścianki po wgłębieniach palców i do utworzenia się pionowych bruzd, wskutek nierównomiernego rozłożenia gliny w poziomie. Górne partie brzuśca, krótką szyjkę i brzeg uformowano przez odchylenie naciskami gniotącymi i wyrównano przez naciski ślizgowe palców². Krawędzie tej grupy naczyń formowano różnie: przez ścięcie ukośne do wewnątrz (Tabl. I, b), ukośnie na zewnątrz (Tabl. IX, e), zaokrąglenie zwężonej (Tabl. VII, j) lub pogrubionej (Tabl. VII, i) ścianki. Niektóre z krawędzi zaopatrzone były w rowki na przykrywki (Tabl. II, f; VI, h). Naczynia te są dość twarde, jednolitego koloru beżowo-żółtego lub szarego, co świadczy o dobrym wypale. Ich zdobienie ograniczało się jedynie do cienkich, dookołnych linii poziomych, w niezbyt regularnym układzie. Częściej zdobione były naczynia koloru szaro-brunatnego lub ceglastego, twarde i dobrze wypalone, wykonane prawdopodobnie z nieco sztywniejszej masy ceramicznej, lecz zawierającej podobną domieszkę i nie różniące się techniką wyrobu, ani formą od wyżej opisanych (Tabl. II, d, g—i). Zdobione były pojedynczymi liniami falistymi, wykonanymi patykami, lub rzędami wydłużonych, pochyłonych w lewo trójkątów wykonanych stempelkiem. Od wewnątrz wygładzano je pionowo, prawdopodobnie przy użyciu jakiegoś narzędzia, gdyż linie będące

ślądami gładzenia układają się bardzo gęsto i regularnie. Oprócz wszystkich wyżej wymienionych naczyń, do grupy ceramiki lepionej ręcznie i obtaczanej na całej powierzchni w różnym nasileniu, zaliczono małe naczynka, które wystąpiły w kilku egzemplarzach. Posiadały one formy dwustożkowate, półkoliste i o profilowanych ściankach (Tabl. III, a—d).

Grupa IV

Do grupy tej zaliczono naczynia całkowicie obtaczane, w których szybki ruch wirowy koła został wykorzystany do formowania den i ścianek. Glinę użytą do wyrobu tych naczyń schudzano bardzo drobnym piaskiem. Ślady obtaczania, tzw. ciągi widoczne są na całej powierzchni, po obydwu stronach. Skorupy są bardzo twarde i doskonale wypalone. W naczyniach tych dominują dna płaskie (stwierdzono tylko jeden fragment dna wklęsłego). Największa wydętość brzuśca występuje powyżej połowy wysokości, brzeg wychylony jest na zewnątrz, krawędzie zaokrąglone lub profilowane (Tabl. VII, h; X, b, c). Ornament występuje w postaci dookołnych żłobków, mniej lub bardziej regularnych linii poziomych, dookołnych linii złożonych z małych kwadracików wykonanych stempelkiem lub radełkiem, a także kombinacje ornamentu paznokciowego z poziomymi żłobkami.

W całym materiale ceramicznym znaleziono tylko jeden fragment pokrywki (Tabl. XI, f).

Oprócz małych naczyń — czarek, które należałoby uznać za naczynia stołowe, wszystkie pozostałe można określić wspólnym mianem garnka. Były to garnki bezuche (w materiale tylko jeden fragment ucha), które spełniały prawdopodobnie różnorodne funkcje. Większe egzemplarze mogły służyć do przechowywania pokarmów, mniejsze, być może, do ich przyrządzania i spożywania.

INNE ZABYTKI

Oprócz naczyń, do wyrobów ceramicznych należy zaliczyć przęślik wykonany z gliny, schudzonej drobnym piaskiem (Tabl. IX, d).

Bardzo ubogo przedstawia się inwentarz zabytków metalowych: kilka gwoździ, kółko, mały fragment noża i kilka przedmiotów bardzo silnie skorodowanych o nieokreślonej formie i funkcji (Tabl. III, f—h).

UWAGI KOŃCOWE

Na podstawie uzyskanych w trakcie prac wykopaliskowych niezbyt licznych i różnorodnych zabytków ruchomych, można stwierdzić, że obok zajęć rolniczych i hodowlanych (znaleziska kości), które były podstawą wczesnośredniowiecznej gospodarki, również wytwórczość rzemieślnicza była znana mieszkańcom osady. Oprócz licznej produkcji naczyń (kruchłość materiału rzutowała na ilość produkcji), wytwarzano także przedmioty metalowe.

Ślady obiektów drewnianych świadczą o umiejętnościach budowlanych i ciesielskich. Obecność w materiale archeologicznym przęślika pozwala domyślać się rozpowszechnionego, zapewne wśród kobiet, tkactwa.

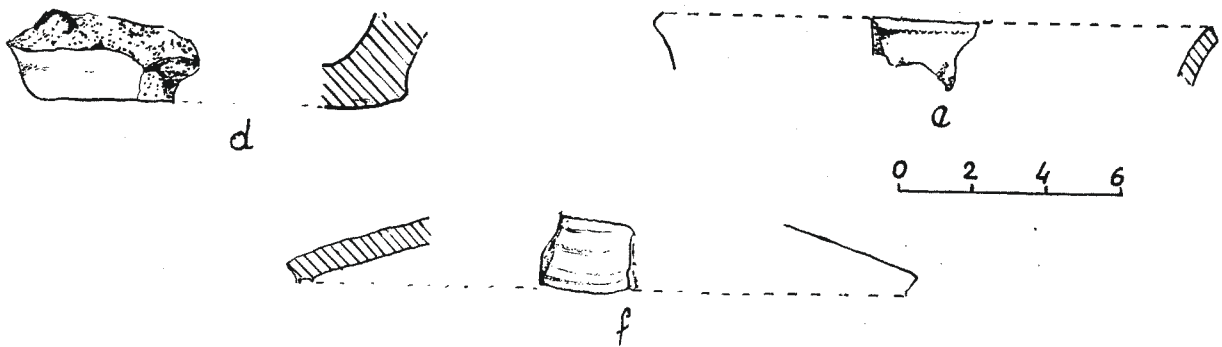
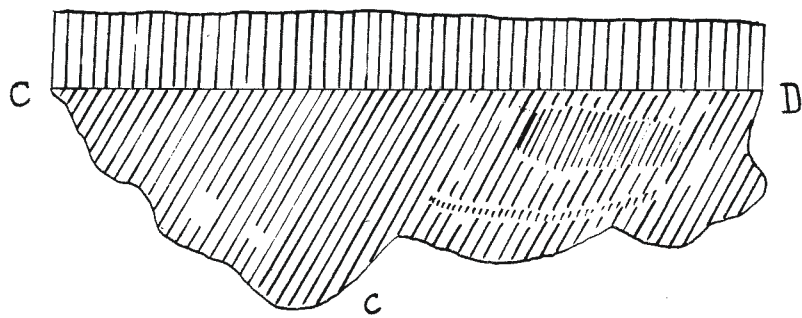
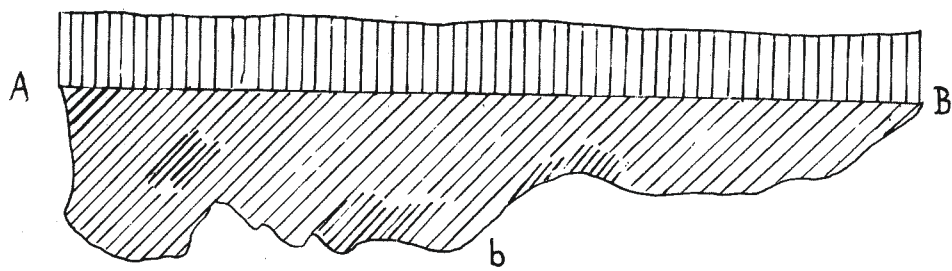
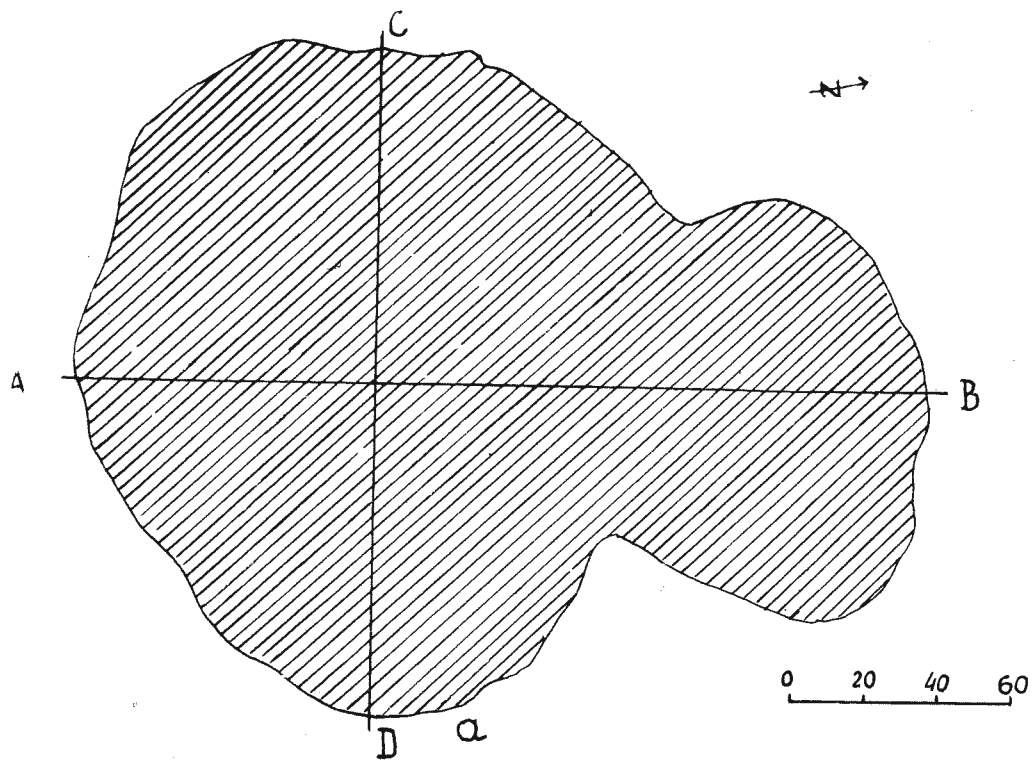
Trudno jest jednoznacznie określić przyczynę upadku tej dobrze zagospodarowanej i długotrwałej osady. Być może powodem było przeniesienie się jej mieszkańców na nowe miejsce, o korzystniejszych warunkach gospodarowania, lub też przyczyną był ogień, który spustoszył drewnianą zabudowę osiedla, czego jedynie można domyślać się na podstawie znalezisk przepalanej gliny, węgla drzewnych i wtórnie przepalonych skorup.

CHRONOLOGIA

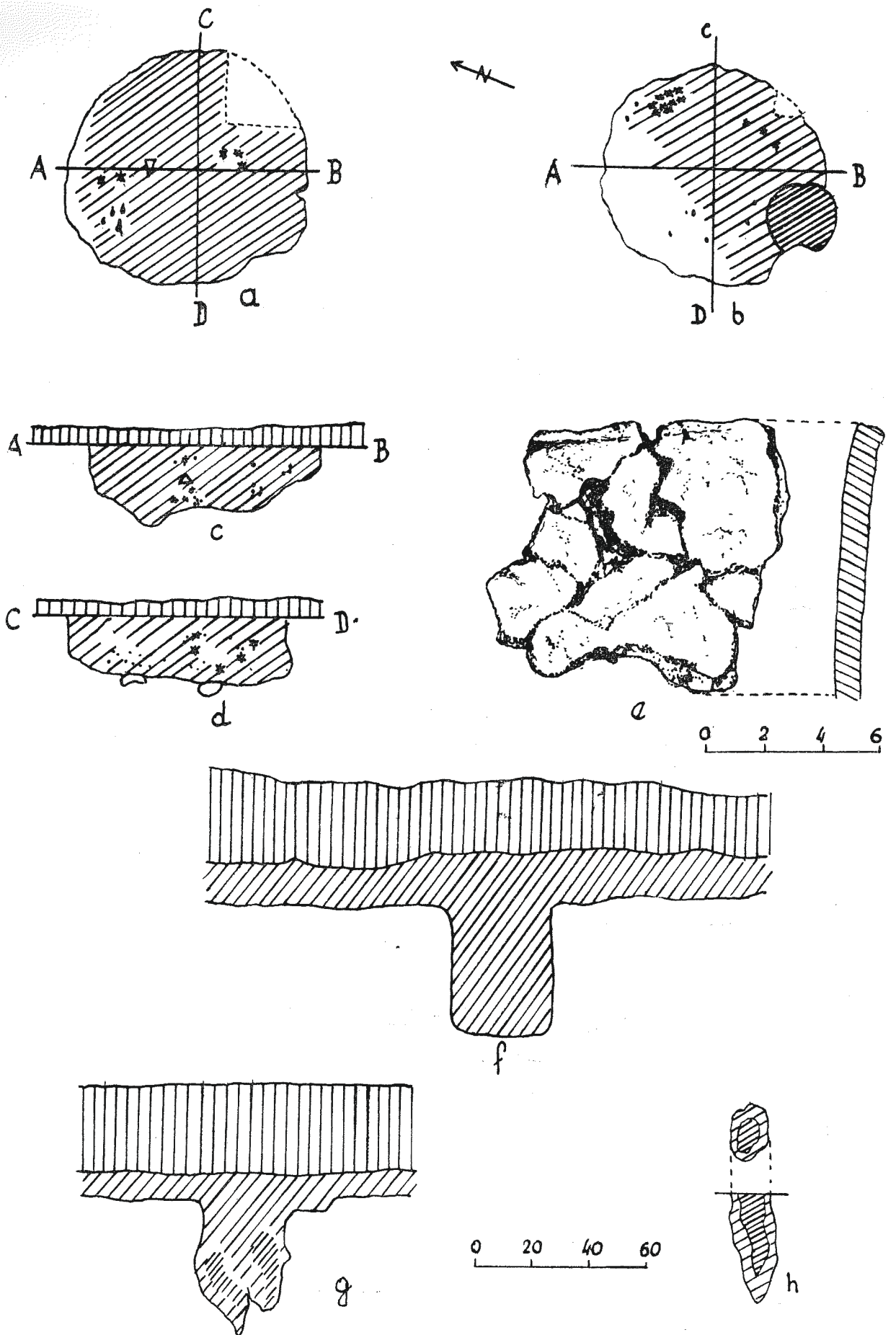
Na osadzie w Lesku jedynym elementem datującym jest ceramika. Jak wynika z dokonanego powyżej przeglądu form, w materiale ceramicznym dominują garnki wyróżniające się największą wydutością brzuśca powyżej

połowy wysokości, o brzegu wywiniętym, zdobione pasmami linii poziomych i falistych, nacięć i nakłuc i posiadające mniej lub bardziej wyraźne ślady obtaczania. Grubość ścianek jest przeważnie znaczna. Surowcem są gliny różnego rodzaju oraz różne pod względem ilościowym i jakościowym domieszki schudzające, dające w efekcie różnorodne faktury i barwy powierzchni (II grupa naczyń). Naczynia tego typu występują we wszystkich fazach wczesnego średniowiecza, lecz dominują w fazie II, to jest w latach 800—900, według A. Żakiego, jako III typ ceramiki małopolskiej³. Występują one masowo na grodziskach wiślańskich, a analogie do tego typu ceramiki znane są z terenu całej Małopolski, np. Wietrzno—Bóbrka woj. Krosno⁴, Żerniki Dolne i Stradów⁵, woj. Kielce, Rzeszów⁶. Z bliższych analogii należy wymienić ceramikę z grodziska w Mymoni, woj. Krosno⁷ i Bachórze, woj. Przemysł⁸. Natomiast garnki różnej wielkości, wyróżniające się dużą i wysoko umieszczoną wydutością brzuśca, płaskim dnem, zdobione liniami falistymi, przecinkami, wykonane z glin żelazistych, z silną domieszką schudzającą, najczęściej piaszczystą, silnie obtaczane, o ściankach średniej grubości, cieniejących w schyłkowej dobie występowania — są pospolitym a nawet najliczniejszym typem na całym obszarze Małopolski. a przynajmniej w południowych połaciach tego obszaru. Okres rozwoju tego typu naczyń przypada na późne fazy, to jest III i IV wczesnego średniowiecza, czyli na lata 950—1250⁹ (III i IV grupa naczyń). Analogią do naczyń tego typu z Leska jest ceramika z osady wczesnośredniowiecznej w Rzeszowie¹⁰, Igołomii¹¹, z terenu Ziemi Wiślickiej, np. Stradów, Wiślica, Zrębin, woj. Kielce¹² i inne. Również biorąc pod uwagę surowiec, jako kryterium podziału materiału ceramicznego, dokonanego przez A. Żakiego, należy przyjąć powyższe ramy chronologiczne, wyznaczone w wyniku analizy form naczyń¹³. Natomiast bardzo nieliczne fragmenty ceramiki lepionej ręcznie bez śladów użycia koła, można traktować jako zjawisko współwystępowania naczyń całkowicie lepionych ręcznie i naczyń wykonanych na kole, lub też ich obecność może przesunąć czas powstania osady na okres wcześniejszy.

Reasumując wszystkie spostrzeżenia należy przyjąć, że osada funkcjonowała w czasach od IX do początku XII wieku. Za okres końcowy przyjęłam początek wieku XII, gdyż znana mi z autopsji ceramika z grodziska i osady w Sannoku, z grodziska na Białej Górze, datowana

TABL. XI. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Jama nr 6 i 7/71. Plan i profile (a—c); inwentarz jamy (d—f).

TABL. XII. LESKO, woj. Krosno, stan. 2. Jama nr 3/70. Plany, profile i inwentarz jamy (a—e). Przekroje słupów (f—h).

przez A. Kunysza na XII—XIII/XIV wiek¹⁴, wykazuje znacznie wyższy poziom pod względem techniki wykonania i różnorodności form.

Oddzielnym zagadnieniem jest przynależność kulturowa i określenie chronologii fragmentów naczynia grubociennego, prawdopodobnie workowatego kształtu, wykonanego z gliny z domieszką czarnego, gruboziarnistego tłucznia (odkryte w jamie 3/70). Prymitywna technika wykonania oraz fakt, że słup z obiektu wczesnośredniowiecznego był wtórnie wkopany w tę jamę, świadczy o tym, że jest to ceramika starsza od występującej na osadzie, być może neolityczna (Tabl. XII, a—c).

Przyglądając się rozmieszczeniu stanowisk archeologicznych, w dość bliskim sąsiedztwie osady, można stwierdzić, że osiã, wokół której skupiało się wczesnośredniowieczne, a także

starożytne osadnictwo, był San i jego dopływ. O lokalizacji tych osiedli w dolinie rzek decydowały przede wszystkim warunki hydrograficzne i glebowe. Na terenie obecnego miasta Leska, w odległości około 2 km od przebadanej osady wczesnośredniowiecznej, w górę rzeki, na wzniesieniu z natury obronnym, zwanym „Basztą” zlokalizowane jest grodzisko¹⁵. Materiał ceramiczny pochodzący z tego stanowiska datowany jest na XI—XIII wiek. W odległości około 7 km, również w górę rzeki, na jej lewym brzegu, we wsi Hoczew usytuowane jest grodzisko datowane na X—XI wiek¹⁶. Być może w wiekach IX—XI, to jest w okresie, w którym zaznacza się wzrost ilościowy osad, można domyślać się tutaj istnienia większego skupiska osadniczego, za czym przemawiają podane fakty.

PRZYPISY

¹ J. Machnik, *Wyniki badań w latach 1953—1954, Igołomia I osada wczesnośredniowieczna*, Wrocław—Warszawa—Kraków, 1961, s. 51 (autor stwierdza podobny sposób wygładzania).

² W. Hołubowicz, *Garncarstwo wczesnośredniowieczne Słowian*, Wrocław 1965, s. 23.

³ A. Żaki, *Archeologia Małopolski wczesnośredniowiecznej*, Ossolineum 1974, s. 181—183.

⁴ Tenże, *Archeologia...*, s. 184.

⁵ E. Dąbrowska, *Studia nad osadnictwem wczesnośredniowiecznym Ziemi Wiślickiej*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1965, s. 261, 301.

⁶ A. Gruszczyńska, *Badania archeologiczne na wczesnośredniowiecznej osadzie w Rzeszowie — Staromieściu*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1965, Rzeszów 1966, s. 65; Tenże, *Badania wykopaliskowe na stanowisku nr 3 w Rzeszowie — Staromieściu w latach 1968—1969*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za lata 1968—1969, Rzeszów 1973, s. 118—121.

⁷ M. Cabałska, *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych prowadzonych na grodzisku w Mymoniu pow. Sanok w 1969 r.*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za lata 1968—1969, Rzeszów 1973, s. 112—118.

⁸ M. Parczewski, *Osada wielokulturowa w Bachórze, pow. Brzozów stanowisko 16*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za lata 1970—1972, Rzeszów 1975, s. 76—90.

⁹ A. Żaki, *Archeologia...*, s. 184.

¹⁰ A. Gruszczyńska, *Badania na stanowisku nr 3 w Rzeszowie — Staromieściu*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1967, Rzeszów 1971, s. 129—132.

¹¹ Cały szereg naczyń przedstawionych przez S. Noska, J. Machnika, L. Gajewskiego i E. Dąbrowską w pracy: *Igołomia I Osada wczesnośredniowieczna*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1961.

¹² E. Dąbrowska, *Studia...*, s. 261, 282.

¹³ A. Żaki, *Archeologia...*, s. 199, 203, 300.

¹⁴ A. Kunysz, *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na terenie Sanoka i okolicy*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1962, Rzeszów 1962, s. 25—27.

¹⁵ A. Kunysz, *Grodziska w województwie rzeszowskim*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1966, Rzeszów 1968, s. 56.

¹⁶ *Tamże*, s. 48.